mulier instituut

Ruimte voor sport in Hilversum

Vraag-aanbodanalyses van sportaccommodaties

Björn Schadenberg

Merle Schots

Eef Hollander

Ruimte voor sport in Hilversum

Vraag-aanbodanalyses van sportaccommodaties

In opdracht van gemeente Hilversum

Björn Schadenberg
Merle Schots
Eef Hollander

© Mulier Instituut
Utrecht, april 2022

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

1.	**Inleiding**	**4**
2.	**Context**	**5**
2.1	Beleid	5
2.2	Bevolking	6
2.3	Onderwijs	7
2.4	Sportdeelname	8
2.5	Sportaccommodatiegebruik	10
3.	**Binnensport**	**12**
3.1	Aanbod	12
3.2	Behoefte	16
3.3	Gebruik	19
3.4	Ervaring	25
4.	**Buitensport**	**28**
4.1	Hockey	31
4.2	Tennis	34
4.3	Voetbal	37
4.4	Overige sporten	45
5.	**Samenvatting en beschouwing**	**50**
5.1	Samenvatting	50
5.2	Beschouwing	51
Literatuurlijst		**54**
Bijlage 1 – Aantal onderwijslocaties en leerlingen in de gemeente Hilversum		**55**
Bijlage 2 – Gymzalen in de gemeente Hilversum		**56**
Bijlage 3 – Teamaantallen buitensportverenigingen gemeente Hilversum		**58**

1. Inleiding

De gemeente Hilversum wil inzicht krijgen in de huidige en toekomstige behoefte aan sportaccommodaties voor binnen- en buitensport. Deze inzichten moeten bijdragen aan gefundeerde besluiten over gemeentelijke investeringen in sportaccommodaties en optimalisatie van het sportaccommodatiebeleid. In een aparte rapportage worden de sport- en beweegmogelijkheden in de openbare ruimte in de gemeente Hilversum behandeld.

Om de kennisbehoefte van de gemeente Hilversum te beantwoorden, zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

1. Hoe verhoudt het huidige aanbod aan binnensportaccommodaties zich tot de huidige (2021) en toekomstige (2030 en 2040) behoefte in de gemeente Hilversum?
2. Hoe verhoudt het huidige aanbod aan sportaccommodaties voor de georganiseerde buitensport zich tot de huidige (2021) en toekomstige (2030 en 2040) behoefte in de gemeente Hilversum?

Werkwijze

Het aanbod aan sportaccommodaties is geïnventariseerd en weergegeven op kaart. De Database SportAanbod (DSA) is benut om te bezien in hoeverre het aanbod afwijkt van landelijke cijfers, cijfers uit de regio en cijfers van vergelijkbare gemeenten.

De normatieve behoefte aan sportaccommodaties voor de (georganiseerde) sport is bepaald door vastgelegde en algemeen geaccepteerde richtlijnen toe te passen. De behoefte aan sportruimte voor het bewegingsonderwijs is bepaald aan de hand van de gemeentelijke onderwijsverordening. Ramingen van de ontwikkeling in de behoefte zijn gebaseerd op bevolkings- en leerlingenprognoses en (lokale) trends in de sportdeelname.

Verenigingsparticipatie

De Hilversumse sportverenigingen zijn op meerdere momenten bij het onderzoek betrokken. De buitensportverenigingen hebben het (neven)gebruik van de sportvelden doorgegeven, eventuele knelpunten kenbaar gemaakt en hun verwachtingen voor de toekomst uiteengezet. De sportverenigingen die gebruik maken van binnensportaccommodaties zijn benaderd met een vragenlijst over hun (toekomstige) ruimtebehoefte en eventuele knelpunten. De sportverenigingen zijn daarnaast uitgenodigd voor verenigingsavonden, waar voorlopige resultaten zijn getoetst en aanvullende inzichten zijn opgehaald.

Coronavirus

De langetermijngevolgen van de coronacrisis (Covid-19) op de sportdeelname en de ontwikkeling van de verenigingssport zijn nog onduidelijk. In dit rapport is in de berekeningen geen rekening gehouden met gevolgen van de coronacrisis voor de behoefte aan sportaccommodaties. Uit eerder onderzoek van het Mulier Instituut blijkt dat het aantal leden van sportverengingen ten tijde van beperkingen terugliep, maar dat een groot deel zich weer aansloot zodra de sport weer open ging. (Kleine) zaalsportverenigingen lijken meer nadelige effecten te ondervinden dan andere sportverenigingen. De negatieve gevolgen voor het aantal vrijwilligers en de financiële situatie van de vereniging lijken meer structureel (Pulles et al., 2021).

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een aantal ontwikkelingen, prognoses en trends beschreven die relevant zijn voor de sportcapaciteitsvraagstukken. In hoofdstuk 3 worden de binnensportaccommodaties behandeld, en in hoofdstuk 4 staan de buitensportaccommodaties centraal. Tot slot worden in hoofdstuk 5 de belangrijkste uitkomsten uit de voorgaande hoofdstukken bij elkaar gezet en wordt een beschouwing op de resultaten gegeven.

2. Context

In dit hoofdstuk worden ontwikkelingen en prognoses beschreven die relevant zijn voor sportcapaciteitsvraagstukken.

2.1 Beleid

De meeste gemeenten rekenen het tot hun verantwoordelijkheid om sportbeoefening te faciliteren, ook al is er geen wettelijk kader dat gemeenten verplicht zich in te zetten voor de sport (Hoekman, 2018). In beginsel wordt dit gedaan vanuit de gedachte van marktfalen en het sociaal-maatschappelijke belang van sport. Er wordt aangenomen dat het, om sport toegankelijk te maken voor iedereen, niet volstaat om dit aan de markt over te laten.

Sportnota

In 2016 heeft de gemeente Hilversum een sportnota vastgesteld (Gemeente Hilversum, 2016a). Besloten is dat deze actief zal blijven tot een opvolger is vastgesteld.

In de sportnota wordt geconstateerd dat in de gemeente 'het aantal sportaccommodaties en de huidige kwaliteit hiervan […] goed op orde [is]' (Gemeente Hilversum 2016a, p. 13). In de beleidsperiode voorafgaand aan de sportnota heeft de gemeente de noodzakelijke uitbreidingen en investeringen in haar sportaccommodaties, waaronder in het aantal kunstgrasvelden, uitgevoerd om tot die situatie te komen. Wel wordt in de sportnota geconstateerd dat niet alle verenigingen door de aanpassingen in het aanbod hun wachtlijsten hebben kunnen wegwerken.

De gemeente ziet voor zichzelf een rol weggelegd in de realisatie en het onderhoud van sportvoorzieningen voor diverse zaalsporten, American football, atletiek, cricket, handbal, honk- en softbal, korfbal, rugby, voetbal en de zwemsport. Voor de gemeentelijke sportvoorzieningen zijn meerjarenonderhoudsplannen (MOP's) opgesteld, waarin is opgenomen dat deze sober en doelmatig beheerd en onderhouden moeten worden.

De gemeente Hilversum hanteert in haar sportnota geen beleidskader bij (gewenste) mutaties in het sportaccommodatieaanbod. Besluitvorming vindt op ad-hoc basis plaats waarbij wordt ingespeeld op recente en geanticipeerde ontwikkelingen en trends.

Lokaal sportakkoord

Eind 2019 heeft de gemeente Hilversum gehoor gegeven aan de oproep van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) om de afspraken uit het Nationaal Sportakkoord (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2018) door te vertalen in een lokale aanpak met een lokaal sportakkoord. Dit is gebeurd in samenspraak met lokale sport- en beweegaanbieders, andere domeinen zoals zorg, welzijn en onderwijs, en overige maatschappelijke partners.

Het Lokaal Sportakkoord Hilversum heeft als motto: 'Een vitale samenleving door een leven lang gezond en met plezier sporten in de groene omgeving van Hilversum' (Gemeente Hilversum, 2019). Binnen het deelakkoord 'duurzame sportinfrastructuur' zijn drie lokale ambities geformuleerd. Deze zijn gericht op de verduurzaming en het intensiveren van het gebruik van de bestaande sportaccommodaties en het benutten van de potentie die de openbare ruimte biedt voor sporten en bewegen.

Integraal huisvestingsplan (IHP) onderwijs

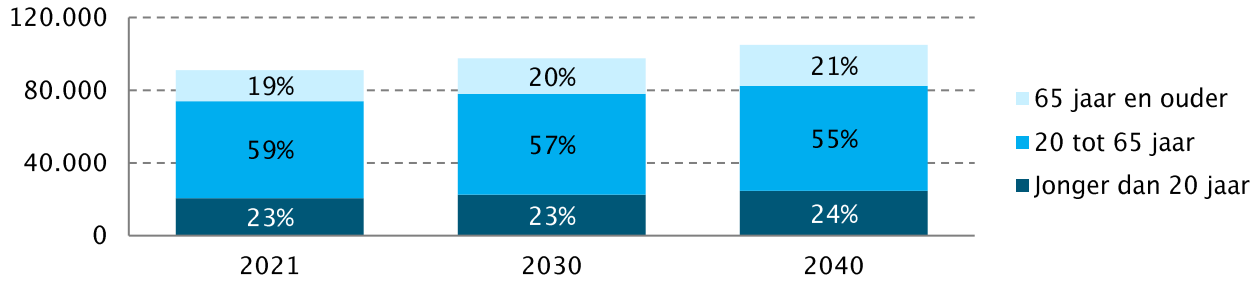
In 2020 heeft de gemeente Hilversum een integraal plan voor de huisvesting van het onderwijs in de gemeente vastgesteld (Gemeente Hilversum, 2020). Opgenomen in het plan is dat, als zich een

vervangingsscenario voordoet, gekeken wordt naar de bredere sportbehoefte binnen de gemeente en deze behoefte waar mogelijk wordt geïntegreerd. Als bij een vervangingsvraagstuk sprake is van nieuwbouw van een gymzaal, wordt minimaal voldaan aan de KVLO-norm van minimaal 308 vierkante meter bruto-vloeroppervlakte (BVO).

2.2 Bevolking

De gemeente Hilversum telt in 2021 ruim 90.000 inwoners, waarvan bijna een kwart jonger dan 20 jaar is (figuur 2.1). Naar verwachting zal de totale bevolking van de gemeente toenemen naar bijna 105.000 inwoners in 2040 (+18%). De grootste toename, zowel absoluut als relatief, zal plaatsvinden in de leeftijdscategorie 65 jaar en ouder (+5.400, +32%).

Figuur 2.1 Bevolkingssamenstelling gemeente Hilversum, naar leeftijdscategorie, in 2021, 2030 en 2040 (in aantallen en procenten)

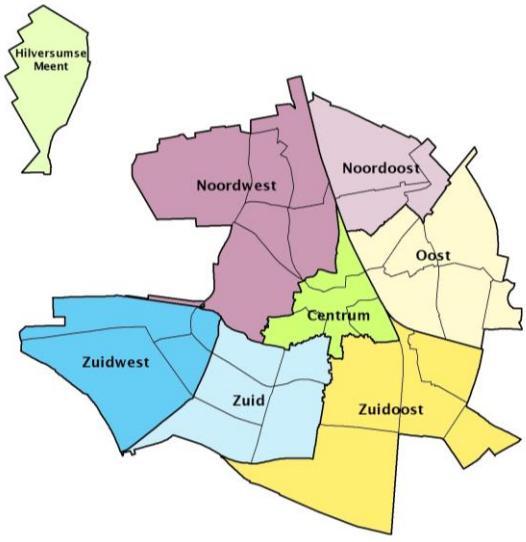
Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), 2021; Primos ©, ABF Research B.V. Delft, 2021. Bewerking: Mulier Instituut.

Wijken

De gemeente Hilversum bestaat uit acht wijken (kaart 2.1). Oost heeft met ruim 20.000 inwoners de meeste inwoners. In het centrum is minder dan één op de vijf inwoners jonger dan 20 jaar, terwijl in de overige wijken bijna een kwart van de inwoners jonger dan 20 jaar is (figuur 2.2).

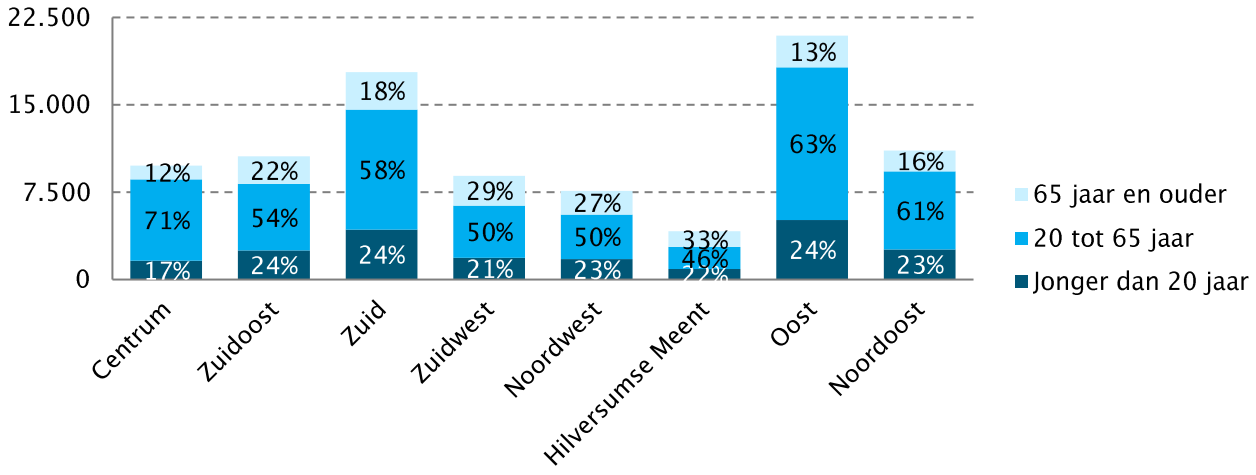
Er zijn geen bevolkingsprognoses op wijkniveau beschikbaar voor de gemeente Hilversum.

Kaart 2.1 Wijkindeling Hilversum

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Figuur 2.2 Bevolkingssamenstelling wijken gemeente Hilversum, naar leeftijdscategorie, in 2021 (in aantallen en procenten)

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021. Bewerking: Mulier Instituut.

2.3 Onderwijs

Gemeenten hebben een wettelijke taakstelling om te voorzien in sportruimte voor het bewegingsonderwijs van de scholen in de eigen gemeente. Bij verreweg de meeste binnensportaccommodaties (in gemeentelijke eigendom) is sprake van gemengd gebruik door sport en onderwijs (Schadenberg et al., 2020).

In de gemeente Hilversum zijn 57 locaties voor het basisonderwijs, speciaal onderwijs (sbo & (v)so) en voortgezet onderwijs gevestigd (inclusief nevenlocaties/dependances). In totaal staan circa 17.450 leerlingen ingeschreven bij deze scholen. Naar verwachting zal het aantal basisschoolleerlingen toenemen, terwijl het aantal leerlingen op de scholen voor het voortgezet onderwijs redelijk stabiel blijft (tabel 2.1). Voor het aantal leerlingen op de scholen voor het speciaal onderwijs zijn geen prognoses beschikbaar.

Verreweg de meeste onderwijslocaties staan in Zuidoost.[1]

Tabel 2.1 Aantal onderwijslocaties en leerlingen in de gemeente Hilversum, naar onderwijstype, in 2021, 2030 en 2040 (in aantallen en procenten)

	Onderwijslocaties	Aantal leerlingen			
Onderwijstype	2021	2021	2030	2040	2020–2040
Basisonderwijs	37	7.950	8.300	8.300	+4%
Speciaal onderwijs (sbo & (v)so)	8	900	n.b.	n.b.	n.b.
Voortgezet onderwijs	12	8.600	8.450	8.550	–1%
Totaal	**57**	**17.450**	**n.b.**	**n.b.**	**n.b.**

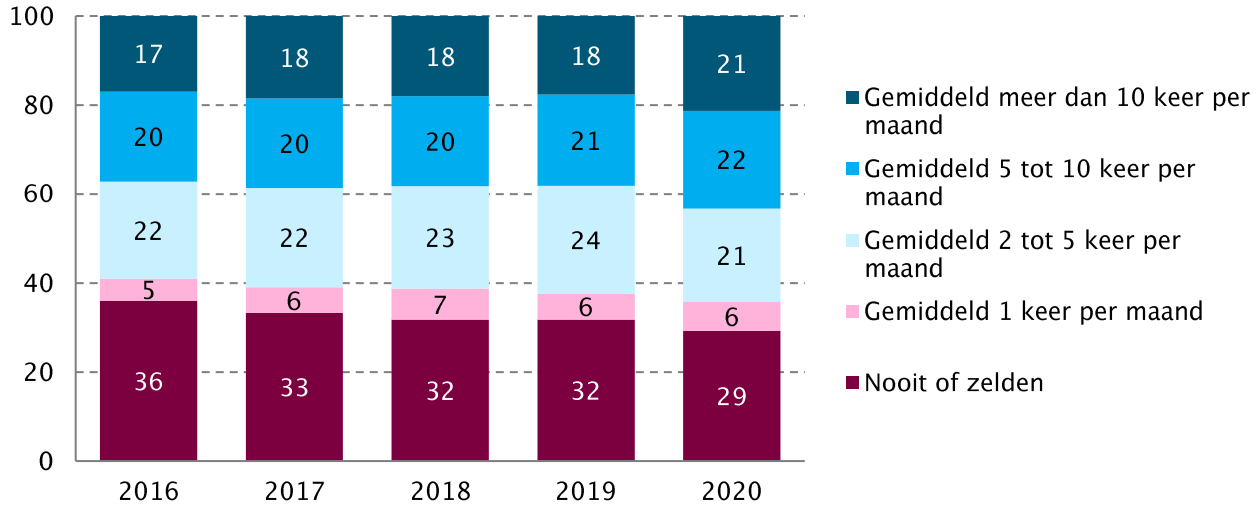
Bron: Dienst Uitvoering Onderwijs, adressen onderwijslocaties, 2021; Primos, 2020a, 2020b. Bewerking: Mulier Instituut.

[1] In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van het aantal scholen en het (verwachte) aantal leerlingen per wijk.

2.4 Sportdeelname

Minder dan drie op de tien volwassen inwoners van de gemeente Hilversum sportten in 2020 niet of zelden. Dit percentage is sinds 2016 afgenomen (figuur 2.3). Het aandeel inwoners dat gemiddeld minimaal vijf keer per maand sportte (dus gemiddeld wekelijks) is in diezelfde periode toegenomen van 37 naar 43 procent.

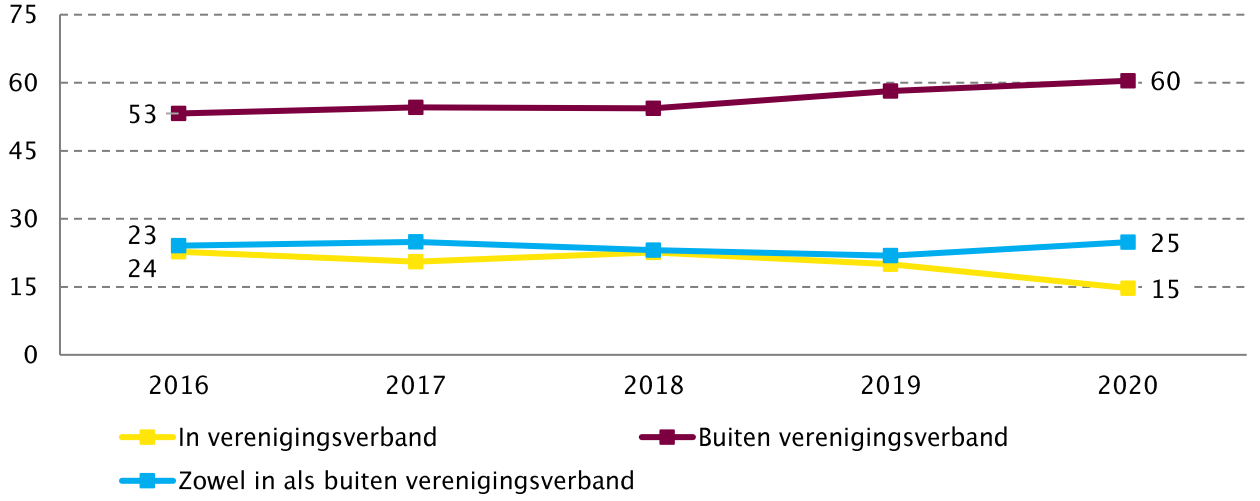
Figuur 2.3 Frequentie sportdeelname inwoners van 18 jaar en ouder gemeente Hilversum, 2016–2020 (in procenten)

Bron: I&O Research, Monitor Hilversum 2016–2020.

Van de volwassenen inwoners van de gemeente die sportten, deden de meesten dat buiten verenigingsverband (figuur 2.4). Het aandeel sportdeelname in verenigingsverband is geleidelijk afgenomen. De ontwikkeling in sportverband tussen 2019 en 2020 is mogelijk te verklaren door het feit dat de coronamaatregelen het niet toestonden in grote groepen (binnen) te sporten.

Figuur 2.4 Sportverband sportende inwoners van 18 jaar en ouder gemeente Hilversum, 2016–2022 (in procenten)

Bron: I&O Research, Monitor Hilversum 2016–2020.

De ontwikkeling van de sportdeelname (in verenigingsverband) onder jongeren en kinderen woonachtig in de gemeente Hilversum is niet bekend.

Sportbondlidmaatschap

Meer dan een kwart van de inwoners van de gemeente Hilversum is lid van een sportbond (via een sportvereniging; 25,7%). Ten opzichte van het landelijke gemiddelde en het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten is het sportbondlidmaatschap in de gemeente hoog. Het gemiddelde sportbondlidmaatschap in de regio is echter beduidend hoger. Relatief veel inwoners van de gemeente zijn lid van een atletiekvereniging; de gymnastiekdeelname in de gemeente is juist laag (tabel 2.2).

Het aandeel inwoners van de gemeente dat lid is van een sportvereniging aangesloten bij een sportbond gelieerd aan NOC*NSF is sinds 2014 licht afgenomen. Dit is conform het landelijke beeld (niet in tabel).

Tabel 2.2 Vergelijking sportbondlidmaatschap gemeente Hilversum in 2020 (in procenten)

	Gemeente Hilversum	Gooi en Vechtstreek [A]	Referentiegemeenten [B]	Nederland
Totaal (alle inwoners)	25,7	30,9	20,8	24,1
Sporttak				
Atletiek	1,6	1,2	0,7	0,7
Golf	3,7	5,5	2,2	2,2
Gymnastiek	0,8	1,1	1,1	1,4
Hockey	2,7	4,2	1,7	1,4
Paardensport	0,8	1,1	0,5	0,8
Sportvissen	2,5	2,8	2,4	3,2
Tennis	4,0	5,4	2,2	3,0
Voetbal	5,3	5,8	4,9	6,7
Volleybal	0,5	0,6	0,4	0,6
Zwemmen	0,5	0,6	0,7	0,7

Bron: NOC*NSF, 2020 (via www.sportopdekaart.nl). Bewerking: Mulier Instituut.

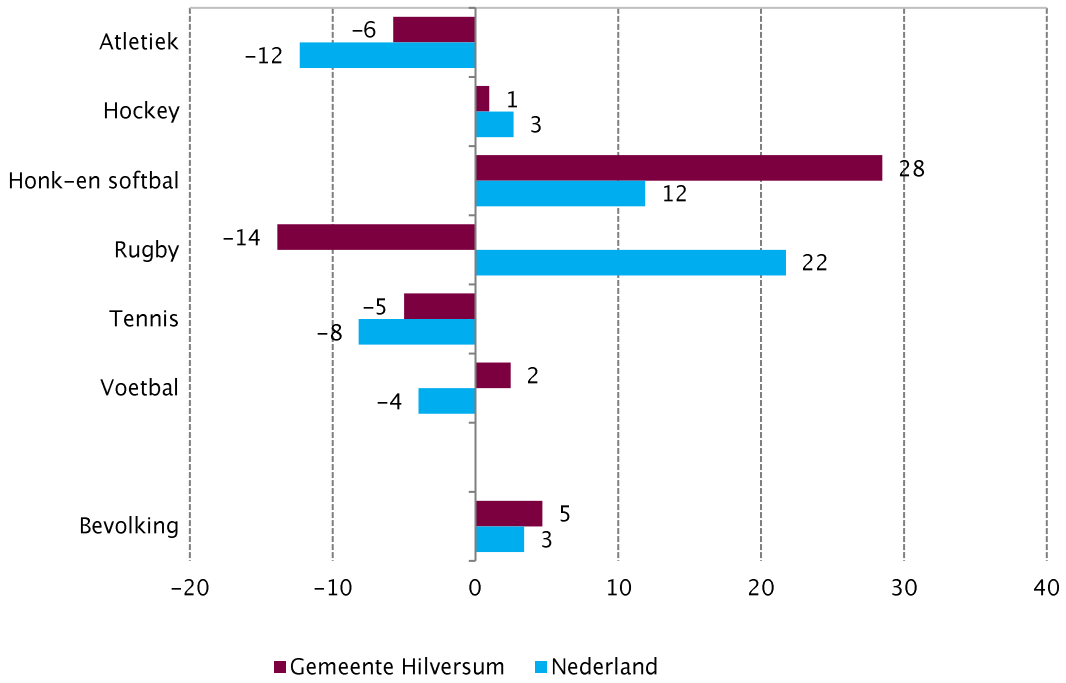
A) Gooi en Vechtstreek is de VSG–regio waar de gemeente Hilversum onder valt.

B) De referentiegemeenten zijn geselecteerd op basis van de bevolkingsomvang en de mate van stedelijkheid, zoals bepaald door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De deelname in Hilversum is vergeleken met de deelname in Amstelveen, Delft, Dordrecht, Gouda, Leidschendam–Voorburg, Maastricht, Schiedam en Vlaardingen.

Buitensport

De Hilversumse atletiek-, hockey-, honk-/softbal-, rugby-, tennis- en voetbalverenigingen tellen in 2021 in totaal ongeveer evenveel leden als in 2015. In dezelfde periode is het aantal inwoners met 5 procent toegenomen. De absolute toename van het aantal voetballeden en de afname van het aantal rugbyleden in de gemeente gaat tegen de landelijke trend in (figuur 2.5).

Figuur 2.5 Ontwikkeling percentage inwoners dat lid is van buitensportverenigingen aangesloten bij diverse sportbonden, en ontwikkeling totaal aantal inwoners, in gemeente Hilversum (2015–2021) en Nederland (2015–2020) (in procenten)

Bron: Atletiekunie, 2021; KNHB, 2021; KNBSB, 2021; Rugby Nederland, 2021; KNLTB, 2021; KNVB, 2021; NOC*NSF, 2015–2021(via www.sportopdekaart.nl); Ledentalrapportages NOC*NSF, 2015–2020; Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), 2021. Bewerking: Mulier Instituut.

Binnensport

Handbal en korfbal zijn van oorsprong veldsporten, maar worden tegenwoordig meer in de zaal beoefend. Het totale aantal leden van de korfbalverenigingen in de gemeente Hilversum is in 2021 ongeveer 10 procent lager dan in 2015. Landelijk is de korfbaldeelname eveneens gestaag afgenomen. De Hilversumse handbalvereniging heeft in 2021 beduidend minder leden dan in 2015. Landelijk is de handbaldeelname recent juist toegenomen.

Van de overige Hilversumse binnensportverenigingen is de exacte ledenontwikkeling niet bekend. De badminton- en tafeltennisverenigingen in de gemeente hebben aangegeven de afgelopen jaren een stabiel ledental te hebben. Landelijk zijn de ledentallen van de badminton- en tafeltennisbond de afgelopen jaren teruggelopen. De Hilversumse basketbalvereniging heeft aangegeven dat het ledental de afgelopen jaren is toegenomen, terwijl de basketbaldeelname landelijk stabiel is. De meeste Hilversumse gymnastiek-/turn- en volleybalverenigingen hebben naar eigen zeggen de afgelopen jaren een ledenterugloop meegemaakt. Het totale aantal leden van de gymnastiek-/turnbond is de afgelopen jaren afgenomen; het totale aantal leden van de volleybalbond lijkt na een periode van afname nu stabiel te zijn.

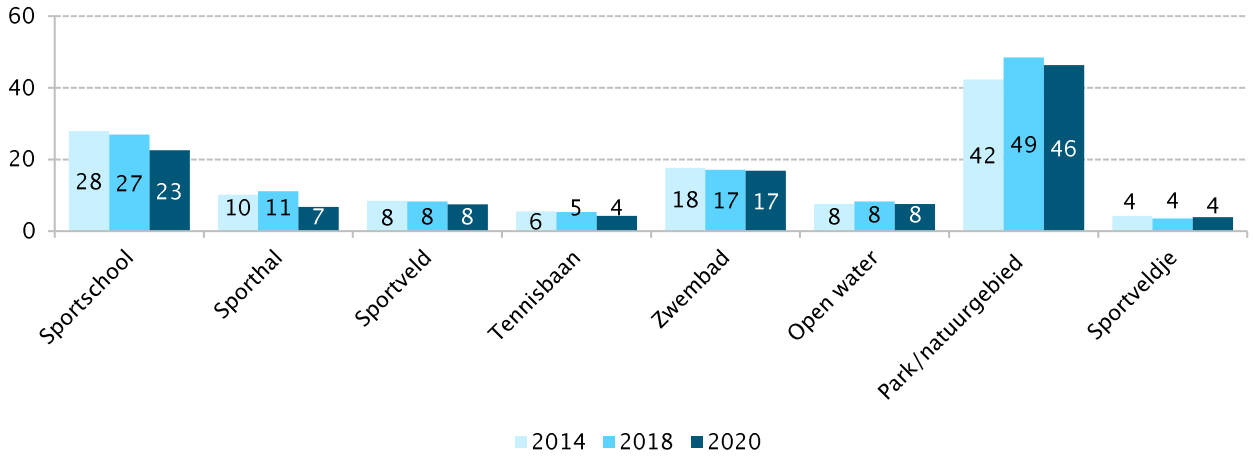
2.5 Sportaccommodatiegebruik

Bij sportbeoefening wordt vaak aan sportaccommodaties gedacht, maar de volwassen Nederlander maakt bij het sporten vooral gebruik van de openbare ruimte (figuur 2.6). Vier op de tien Nederlandse kinderen sporten ook in de openbare ruimte (figuur 2.7). Die ruimte wordt veelal gebruikt voor hardlopen, wandelen en wielrennen. Zowel bij volwassenen als bij kinderen is het sportief gebruik van de openbare ruimte de afgelopen jaren toegenomen.

Sporthallen worden ten opzichte van de openbare ruimte beduidend minder als sportaccommodatie gebruikt door volwassen Nederlanders. Daarentegen sport een kwart van de Nederlandse kinderen in een sporthal. Het gebruik van sporthallen is ten opzichte van 2014 bij kinderen nagenoeg gelijk gebleven en bij volwassenen licht afgenomen (figuur 2.6; figuur 2.7).

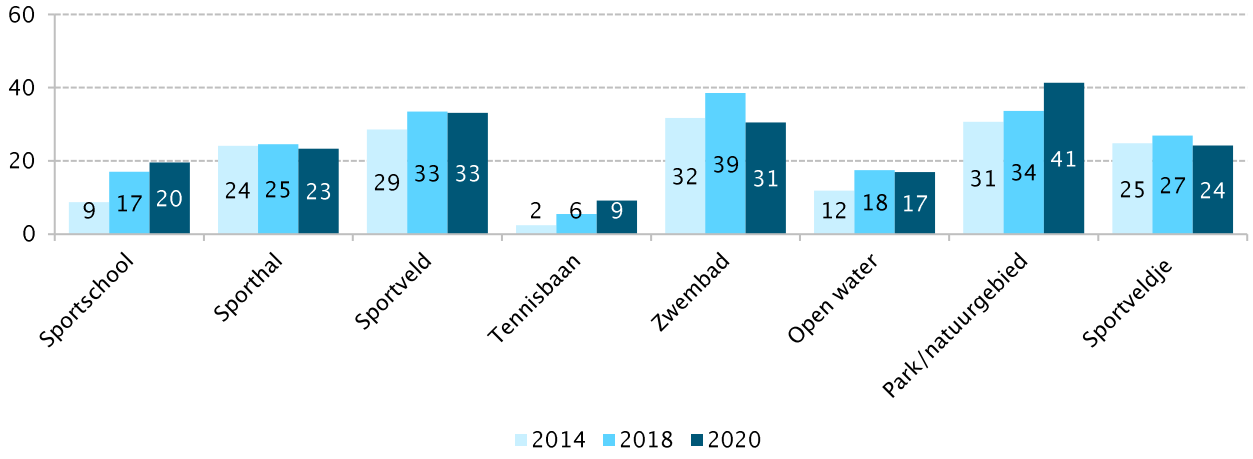
De sportvelden worden, net als de sporthallen, met name gebruikt door de Nederlandse kinderen en niet zozeer door de volwassen Nederlander. Het gebruik van sportvelden door zowel kinderen als volwassenen is ten opzichte van 2014 redelijk constant gebleven. Opvallend is dat het gebruik van sportscholen door volwassenen de afgelopen jaren afgenomen lijkt te zijn, terwijl dit bij kinderen sinds 2014 juist is toegenomen (figuur 2.6; figuur 2.7).

Figuur 2.6 Gebruik van typen accommodaties voor sportbeoefening door volwassenen in Nederland in 2014, 2018 en 2020 (in procenten)

Bron: Mulier Instituut, Nationaal Sportonderzoek voorjaar 2014, 2018 en 2020.
Toelichting: In de NSO-vragenlijst van 2020 is aan de respondenten gevraagd om de vragen te beantwoorden met in gedachten de 'normale' situatie, zonder alle coronamaatregelen.

Figuur 2.7 Gebruik van typen accommodaties voor sportbeoefening door kinderen in Nederland in 2014, 2018 en 2020 (in procenten)

Bron: Mulier Instituut, Nationaal Sportonderzoek voorjaar 2014, 2018 en 2020.
Toelichting: In de NSO-vragenlijst van 2020 is aan de respondenten gevraagd om de vragen te beantwoorden met in gedachten de 'normale' situatie, zonder alle coronamaatregelen.

3. Binnensport

In dit hoofdstuk worden het aanbod en de behoefte aan binnensportaccommodaties uiteengezet. Binnensportaccommodaties worden gezien als de overdekte sportruimte die wordt of kan worden benut voor de beoefening van meerdere zaalsporten en het geven van bewegingsonderwijs.

3.1 Aanbod

In de gemeente Hilversum zijn drie sporthallen en twee sportzalen aanwezig (tabel 3.1). In de sporthallen en de sportzaal zijn scheidingswanden aanwezig, waardoor gedeelde zaalhuur door meerdere gebruikers mogelijk is. De gemeente Hilversum is eigenaar van de sporthallen en sportzalen. De exploitatietaken liggen bij Optisport. Alle sporthallen en sportzalen zijn beschikbaar voor de (georganiseerde) sport. De sporthallen en sportzalen zijn ook geschikt voor bewegingsonderwijs. De Dudok Arena wordt in dit kader doordeweeks overdag uitsluitend gebruikt door het MBO College Hilversum.

Naast de sporthallen en sportzalen zijn in de gemeente nog eens 48 gymzalen aanwezig, waarvan er 33 beschikbaar zijn voor de (georganiseerde) sport (tabel 3.2). Vrijwel alle gymzalen zijn in eigendom van een onderwijsstichting.[2]

Tabel 3.1 Aanbod sporthallen en sportzalen in gemeente Hilversum in 2021

Voorziening	Wijk	Eigenaar	Exploitant	Opmerking
Sporthallen				
De Lieberg	Oost	Gemeente Hilversum	Optisport	1 scheidingswand aanwezig
Dudok Arena	Zuidoost	Gemeente Hilversum	Optisport	2 scheidingswanden aanwezig
Kerkelanden	Zuidwest	Gemeente Hilversum	Optisport	1 scheidingswand aanwezig
Sportzalen				
De Meent	Hilversumse Meent	Gemeente Hilversum	Optisport	1 scheidingswand aanwezig
Dudok Arena	Zuidoost	Gemeente Hilversum	Optisport	1 scheidingswand aanwezig

Bron: Gemeente Hilversum, 2021.

Tabel 3.2 Aanbod gymzalen in gemeente Hilversum, naar wijk, in 2021 (in aantallen)

		Naar ligging		
Wijk	Totaal	Basisonderwijs	Speciaal onderwijs (sbo & (v)so)	Voortgezet onderwijs
Centrum	2 (1)	1 (–)	– (–)	1 (1)
Zuidoost	12 (9)	5 (3)	1 (1)	6 (5)
Zuid	6 (6)	5 (5)	– (–)	1 (1)
Zuidwest	1 (1)	1 (1)	– (–)	– (–)
Noordwest	15 (10)	4 (2)	3 (1)	8 (7)
Hilversumse Meent	–	–	–	–
Oost	4 (4)	2 (2)	– (–)	2 (2)
Noordoost	8 (2)	4 (2)	2 (–)	2 (–)
Gemeente Hilversum	**48 (33)**	**22 (15)**	**6 (2)**	**20 (16)**

Toelichting: Tussen haakjes staat het aantal gymzalen dat beschikbaar is voor de (georganiseerde) sport.
Bron: Gemeente Hilversum, 2021.

[2] In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van alle gymzalen in de gemeente Hilversum.

Definities
Sporthallen hebben een sportvloer van minimaal 40 bij 20 meter (exclusief uitloopruimte) waarop ruimte wordt geboden om zowel trainings- als competitievormen af te werken voor badminton, basketbal, volleybal, zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal, zaalvoetbal en sporten zonder belijning (zoals diverse gevechts- en verdedigingssporten, gymnastiek, tafeltennis en turnen).

Sportzalen hebben een sportvloer van circa 28 bij 22 meter waarop ruimte wordt geboden voor badminton, basketbal, volleybal en sporten zonder belijning, met in principe mogelijkheden voor competitie en training. Sportzalen kunnen voor andere zaalsporten als trainingsmogelijkheden fungeren.

Gymzalen worden primair gebouwd om het bewegingsonderwijs van (basis)scholen te faciliteren.
De afmetingen van gymzalen zijn vaak afgeleid uit de Modelverordening Huisvesting Onderwijs van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG): 21x12x5 meter. Twee derde van de Hilversumse gymzalen heeft deze afmetingen. De rest is kleiner. De Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO) adviseert voor het bewegingsonderwijs een minimale vloeroppervlakte van 308 vierkante meter (22x14 meter) met een minimale hoogte van 5,5 meter. Deze afmetingen voldoen in principe aan de afmetingseisen voor diverse gevechts- en verdedigingssporten en tafeltennis. Als de zaal een hoogte van 7 meter heeft, voldoet deze ook aan de eisen voor badminton en volleybal. Gymzalen, in zowel de ‘kleine’ als de ‘grote’ maatvoering, kunnen wel fungeren als trainingsmogelijkheden voor andere zaalsporten.

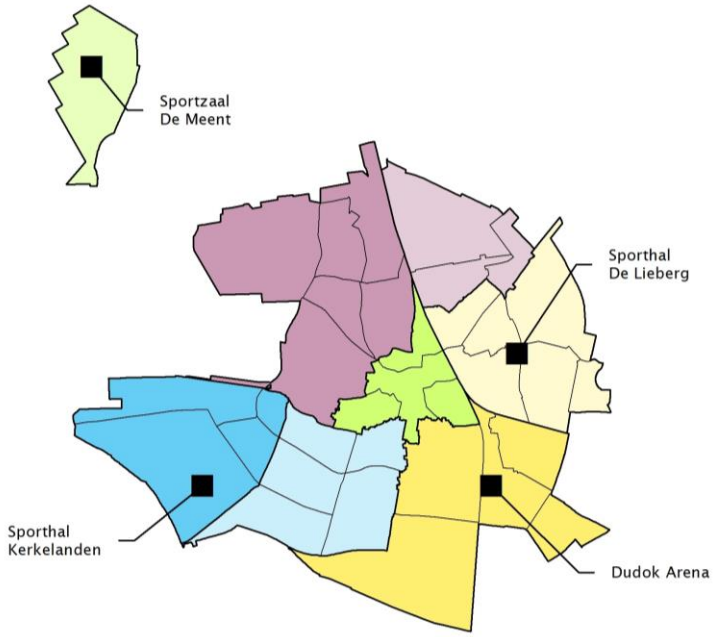
Relevante ontwikkelingen
Sportzaal De Meent dateert uit 1978 en is hiermee inmiddels ruim veertig jaar oud. Onderzocht wordt of op de plek van de huidige sportzaal een nieuw multifunctioneel wijkcentrum (met sportvoorziening) kan worden gerealiseerd. Er heeft nog geen definitieve besluitvorming plaatsgevonden over de toekomst van de locatie.

In 2020 heeft de gemeenteraad van Hilversum het ‘Masterplan Arenapark 2.0’ vastgesteld en heeft het college de opdracht gegeven het plan verder uit te werken. Onderzocht wordt of een multifunctionele sporthal, met mogelijkheden voor indoor atletiek, onderdeel kan worden van de herinrichting. In een aanvullende scenario zal daarnaast op de locatie van de Dudok Arena woningbouw en kantoorruimte worden gerealiseerd. Vervangende nieuwbouw van de huidige sporthallen zal in dit scenario elders op het sportpark een plek krijgen, waarbij de nieuwbouw een gelijke capaciteit voor de zaalsport krijgt als de Dudok Arena.

Spreiding

De sporthallen en sportzalen zijn, met uitzondering van De Meent, gelegen in de zuidelijke helft van de gemeente Hilversum (kaart 3.1). Sporthal De Lieberg is voor de meeste inwoners van de gemeente de dichtstbijzijnde sporthal (27%). Voor ongeveer één op de twintig inwoners van de gemeente is de dichtstbijzijnde sporthal niet in de eigen gemeente gelegen (6%). Deze inwoners zijn bijna uitsluitend woonachtig in de Hilversumse Meent. De dichtstbijzijnde sporthal voor deze inwoners is sporthal De Zandzee in Bussum (gemeente Gooise Meren).

Kaart 3.1 Aanbod van sporthallen in de gemeente Hilversum in 2021

Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

De inwoners van de gemeente Hilversum moeten gemiddeld 1.380 meter afleggen naar de dichtstbijzijnde sporthal. De inwoners van de wijken Noordwest en Hilversumse Meent moeten gemiddeld een beduidend langere afstand afleggen dan de inwoners van de overige wijken (tabel 3.3). Voor bijna alle inwoners van de gemeente is de afstand tot de dichtstbijzijnde sporthal minder dan 3.000 meter. Circa 1.000 inwoners woonachtig in de wijk Noordwest moeten verder dan 3.000 meter reizen tot de dichtstbijzijnde sporthal. Drie kilometer wordt algemeen beschouwd als de afstand die men bereid is af te leggen voor zijn of haar sportbeoefening (Hoekman et al., 2013).

Tabel 3.3 Gemiddelde reisafstand naar dichtstbijzijnde sporthal voor inwoners gemeente Hilversum, naar wijk, in 2021 (in meters, gemeten over de weg)

Wijk	Afstand
Centrum	1.510
Zuidoost	1.080
Zuid	1.640
Zuidwest	940
Noordwest	2.270
Hilversumse Meent	2.160
Oost	760
Noordoost	1.740
Gemeente Hilversum	**1.380**

Bron: Gemeente Hilversum, 2021. Bewerking: Mulier Instituut, 2021.

Benchmark

Nederland telt circa 1.640 sporthallen. Dit houdt in dat landelijk 2,3 sporthallen per 25.000 inwoners aanwezig zijn. In de gemeente Hilversum zijn relatief weinig sporthallen aanwezig (tabel 3.4). Het aantal sporthallen per 25.000 inwoners in de gemeente (0,8) is lager dan het landelijke gemiddelde (2,3), het gemiddelde in de regio (1,6) en het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten (1,8). Gemiddeld staat in Nederland ongeveer één sportzaal per 25.000 inwoners; met ongeveer één sportzaal per 46.000 inwoners is het aanbod in de gemeente Hilversum dus relatief laag. Het aantal gymzalen in de gemeente is daarentegen relatief hoog. Gymzalen kennen echter een beperkte functionaliteit voor het accommoderen van de meeste zaalsporten en zijn niet altijd beschikbaar voor sportverenigingen.

Tabel 3.4 Benchmark aanbod sporthallen en sportzalen gemeente Hilversum in 2021 (in aantallen per 25.000 inwoners)

	Sporthallen	Sportzalen	Gymzalen
Gemeente Hilversum	0,8	0,5	13,2
Gooi en Vechtstreek[A]	1,6	0,7	8,4
Referentiegemeenten[B]	1,8	1,1	8,0
Nederland	**2,3**	**1,1**	**6,6**

A) Gooi en Vechtstreek is de VSG-regio waar de gemeente Hilversum onder valt.

B) De referentiegemeenten zijn gemeenten die qua omvang en stedelijkheid vergelijkbaar zijn met de gemeente Hilversum. Het aanbod in Hilversum is vergeleken met het aanbod in Amstelveen, Delft, Dordrecht, Gouda, Leidschendam-Voorburg, Maastricht, Schiedam en Vlaardingen.

Bron: Mulier Instituut, Database SportAanbod (DSA), peildatum 1-1-2022.

3.2 Behoefte

(Georganiseerde) sport

De behoefte aan sporthallen voor de (georganiseerde) zaalsport wordt berekend aan de hand van draagvlakcijfers en wordt weergegeven in een bandbreedte. De lokale context bepaalt of de minimale of de maximale variant het meest van toepassing is.

> *Toelichting*
> Draagvlakcijfers vormen een planologische richtlijn. Bij een bepaalde bevolkingsomvang bestaat (in theorie) voldoende draagvlak voor een type voorziening. Dit type richtlijn is zeer algemeen en biedt een globale inschatting van de werkelijke behoefte. Het Mulier Instituut heeft recent de draagvlakcijfers voor de (georganiseerde) zaalsport herijkt. De oorspronkelijke draagvlakcijfers zijn opgenomen in de Planologische Kengetallen, maar zijn verouderd (Schadenberg et al., 2020). In dit onderzoek zijn deze herijkte draagvlakcijfers gebruikt. Voor stedelijke gebieden, zoals de gemeente Hilversum, wordt ervan uitgegaan dat één sporthal een draagvlak heeft van 10.000 tot 17.500 inwoners.

De behoefte aan ruimte voor de (georganiseerde) zaalsport in de gemeente Hilversum wordt vastgesteld op minimaal vijf sporthallen (tabel 3.5). De verwachte bevolkingsontwikkeling leidt tot een kleine toename in de behoefte aan sporthallen. Het huidige aantal van drie sporthallen is lager dan de minimale behoefte in de gemeente. De grootste behoefte aan sporthallen in 2021 bestaat in de wijken Zuid en Oost.

Tabel 3.5 Vraag-aanbodanalyse sporthallen in wijken gemeente Hilversum in 2021, 2030 en 2040 (o.b.v. draagvlakcijfers; in aantallen)

		Behoefte					
		2021		2030		2040	
Wijk	**Aanbod**	Minimaal	Maximaal	Minimaal	Maximaal	Minimaal	Maximaal
Centrum	–	0,6	1,0	–	–	–	–
Zuidoost	1	0,6	1,1	–	–	–	–
Zuid	–	1,0	1,8	–	–	–	–
Zuidwest	1	0,5	0,9	–	–	–	–
Noordwest	–	0,4	0,8	–	–	–	–
Hilversumse Meent	–	0,2	0,4	–	–	–	–
Oost	1	1,2	2,1	–	–	–	–
Noordoost	–	0,6	1,1	–	–	–	–
Gemeente Hilversum	**3**	**5,2**	**9,1**	**5,6**	**9,8**	**5,9**	**10,5**

Toelichting: de bevolkingsprognoses van de gemeente Hilversum zijn niet op wijkniveau beschikbaar, waardoor de toekomstige behoefte enkel op gemeenteniveau gepresenteerd kan worden.
Bron: Mulier Instituut, 2021.

Bewegingsonderwijs

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hilversum stelt jaarlijks het aantal klokuren bewegingsonderwijs vast waarvoor een school in het daaropvolgende schooljaar in aanmerking komt (Gemeente Hilversum, 2016b). Scholen zijn echter vrij om minder ruimte voor bewegingsonderwijs te gebruiken dan waar zij volgens de verordening aanspraak op kunnen maken. Anderzijds kunnen scholen bij de gemeente een verzoek indienen voor meer klokuren dan het aantal dat door het college is vastgesteld.

> *Amendement Heerema/Van Nispen*
> De Tweede Kamer heeft in februari 2020 het amendement Heerema/Van Nispen aangenomen. Scholen in het primair onderwijs (basisonderwijs en speciaal basisonderwijs) worden vanaf 2023 verplicht hun leerlingen wekelijks minimaal twee lesuren bewegingsonderwijs te geven (1,5 klokuur). De uitgangspunten in de gemeentelijke verordening van Hilversum voldoen aan de eisen uit het amendement Heerema/Van Nispen.

Voor het aantal klokuren dat de basisscholen in de gemeente Hilversum in 2021 kunnen aanvragen zijn minimaal dertien zaaldelen nodig, voor de scholen voor het speciaal onderwijs minimaal negen zaaldelen en voor de scholen voor het voortgezet onderwijs minimaal negentien zaaldelen (tabel 3.6). De verwachte leerlingentoename in het basisonderwijs leidt tot een kleine toename in de ruimtebehoefte; de ruimtebehoefte in het voortgezet onderwijs blijft (afgerond) gelijk.

Het aanbod aan zaaldelen in de gemeente Hilversum biedt in theorie voldoende ruimte voor het bewegingsonderwijs van de scholen in de gemeente. Vanwege de benodigde spreiding en mogelijk beperkte mogelijkheden tot deelgebruik van de binnensportaccommodaties, zijn in de praktijk waarschijnlijk meer zaaldelen nodig dan weergegeven in tabel 3.6.

Tabel 3.6 Vraag-aanbodanalyse zaaldelen voor bewegingsonderwijs scholen gemeente Hilversum, naar onderwijstype, in 2021, 2030 en 2040 (in zaaldelen)

		Behoefte		
Onderwijstype	**Aanbod**	2021	2030	2040
Basisonderwijs	22	13 (12,9)	14 (13,6)	14 (13,4)
Speciaal onderwijs (sbo & (v)so)	6	9 (8,5)	n.b.	n.b.
Voortgezet onderwijs	20	19 (18,7)	19 (18,4)	19 (18,7)
Totaal	**[A] 54**	**41** –	**n.b.**	**n.b.**

A) Inclusief zes gemeentelijke zaaldelen. Exclusief de gemeentelijke zaaldelen in de Dudok Arena; deze worden uitsluitend benut voor het MBO College.
Bron: Primos, 2020a, 2020b; Gemeente Hilversum, 2021. Bewerking: Mulier Instituut.

De behoefte aan binnensportruimte voor bewegingsonderwijs is het grootst in de wijk Zuidoost (tabel 3.7). In deze wijk zijn onvoldoende zaaldelen aanwezig om alle gymlessen van de scholen in de wijk te accommoderen. In de wijk Centrum zijn ook onvoldoende zaaldelen aanwezig voor het bewegingsonderwijs van de scholen in deze wijk. De overige wijken beschikken juist over (ruim) voldoende zaaldelen voor het bewegingsonderwijs. Mogelijk kunnen scholen in Zuidoost en Centrum zaaldelen in een van de andere wijken benutten. Het bewegingsonderwijs van scholen hoeft namelijk niet per definitie plaats te vinden in een binnensportaccommodatie in de wijk waar de school gevestigd is.

Tabel 3.7 Vraag-aanbodanalyse zaaldelen voor bewegingsonderwijs scholen gemeente Hilversum, naar wijk en onderwijstype, in 2021, 2030 en 2040 (in zaaldelen)

			Behoefte		
Wijk	**Onderwijstype**	**Aanbod**	2021	2030	2040
Centrum	Basisonderwijs	1	1 (0,6)	1 (0,6)	1 (0,6)
	Voortgezet onderwijs	1	2 (1,3)	2 (1,3)	2 (1,3)
	Subtotaal	*2*	*3* -	*3* -	*3* -
Zuidoost	Basisonderwijs	5	4 (3,4)	4 (3,5)	4 (3,5)
	Speciaal onderwijs (sbo & (v)so)	1	5 (4,7)	n.b.	n.b.
	Voortgezet onderwijs	6	8 (7,6)	9 (8,5)	9 (8,7)
	Subtotaal	*[A] 12*	*17* -	*n.b.*	*n.b.*
Zuid	Basisonderwijs	5	3 (2,6)	3 (2,7)	3 (2,7)
	Voortgezet onderwijs	1	1 (0,5)	1 (0,5)	1 (0,5)
	Subtotaal	*6*	*4* -	*4* -	*4* -
Zuidwest	Basisonderwijs	1	1 (0,5)	1 (0,5)	1 (0,5)
	Subtotaal	*[B] 3*	*1* -	*1* -	*1* -
Noordwest	Basisonderwijs	4	2 (1,4)	2 (1,4)	2 (1,4)
	Speciaal onderwijs (sbo & (v)so)	3	3 (2,4)	n.b.	n.b.
	Voortgezet onderwijs	8	8 (7,3)	7 (6,1)	7 (6,2)
	Subtotaal	*15*	*10* -	*n.b.*	*n.b.*
Hilversumse Meent	Basisonderwijs	–	1 (0,5)	1 (0,5)	1 (0,5)
	Subtotaal	*[C] 2*	*1* -	*1* -	*1* -
Oost	Basisonderwijs	2	2 (1,8)	3 (2,1)	2 (2,0)
	Voortgezet onderwijs	2	1 (0,5)	1 (0,3)	1 (0,3)
	Subtotaal	*[D] 6*	*3* -	*4* -	*3* -
Noordoost	Basisonderwijs	4	3 (2,1)	3 (2,3)	3 (2,3)
	Speciaal onderwijs (sbo & (v)so)	2	2 (1,4)	n.b.	n.b.
	Voortgezet onderwijs	2	2 (1,6)	2 (1,6)	2 (1,6)
	Subtotaal	*8*	*5* -	*n.b.*	*n.b.*

A) Exclusief de gemeentelijke zaaldelen in de Dudok Arena; deze worden uitsluitend benut voor het MBO College.

B) Inclusief twee gemeentelijke zaaldelen.

C) Betreft twee gemeentelijke zaaldelen.

D) Inclusief twee gemeentelijke zaaldelen.

Bron: Primos, 2020a, 2020b; Gemeente Hilversum, 2021. Bewerking: Mulier Instituut.

3.3 Gebruik

Het gebruik van de gemeentelijke binnensportaccommodaties in de gemeente Hilversum wordt in deze paragraaf in beeld gebracht aan de hand van de reserveringsoverzichten uit 2019. Vanwege de coronamaatregelen zijn de binnensportaccommodaties in 2020 namelijk gedeeltelijk gesloten geweest. Om te bepalen hoe het gebruik in 2019 in Hilversum zich verhoudt tot het gebruik in andere gemeenten is een benchmark met het gebruik van gemeentelijke binnensportaccommodaties in vergelijkbare gemeenten opgesteld.[3] Om inzichtelijk te maken hoe het gebruik van de binnensportaccommodaties in Hilversum zich heeft ontwikkeld, wordt een vergelijking gemaakt met het gebruik in 2016.

Jaargebruik

De Hilversumse sporthallen en sportzalen werden in 2019 op jaarbasis gemiddeld circa 2.300 uur gebruikt. Van de drie sporthallen werd sporthal Kerkelanden beduidend het minst gebruikt, door het relatief beperkte onderwijsgebruik. Sportzaal De Meent werd ook relatief weinig voor het onderwijs gebruikt, waardoor het jaargebruik van deze accommodatie laag uitvalt. Daarnaast is het relatieve lage sportgebruik van de sportzaal in de Dudok Arena opvallend.

Tabel 3.8 Jaargebruik gemeentelijke binnensportaccommodaties gemeente Hilversum, naar type, in 2019 (in gewogen uren)

	Jaargebruik			
Accommodatie	Sport	Onderwijs	Overig	Totaal
Sporthallen				
De Lieberg	1.057	1.238	–	2.295
Dudok Arena	1.044	1.690	340	3.074
Kerkelanden	1.210	482	–	1.692
Sportzalen				
De Meent	1.240	438	–	1.677
Dudok Arena	526	1.690	447	2.663

Bron: Optisport, 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

Ten opzichte van benchmark

De sporthallen in de benchmark worden op jaarbasis gemiddeld 1.948 uur gebruikt. De Hilversumse sporthallen waren in 2019 gemiddeld dus beter bezet. Dit is het gevolg van het vele bewegingsonderwijs dat in Hilversum in de sporthallen plaatsvindt. Het sportgebruik is namelijk vergelijkbaar (1.104 uur om 1.141 uur). Ook de Hilversumse sportzalen worden meer gebruikt dan de vergelijkbare binnensportaccommodaties in de benchmark, maar dat verschil is kleiner dan bij de sporthallen. Wederom is dit het gevolg van het vele bewegingsonderwijs, en daarnaast van de beurzen/evenementen die in de Dudok Arena plaatsvinden. Het sportgebruik in Hilversum is juist lager dan de benchmark.

Ten opzichte van 2016

Het gebruik van de Hilversumse sporthallen en sportzalen is in 2019 ruim 10 procent hoger dan in 2016. Zowel het sport- als het onderwijsgebruik is in deze periode toegenomen. Sporthal De Lieberg werd in 2019

[3] De vergelijkbare gemeenten zijn geselecteerd op basis van de bevolkingsomvang en de mate van stedelijkheid, zoals bepaald door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Voor dit onderzoek zijn de gemeenten Gouda, Schiedam, Vlaardingen, Zoetermeer en Zwolle gekozen als vergelijkbare gemeenten.

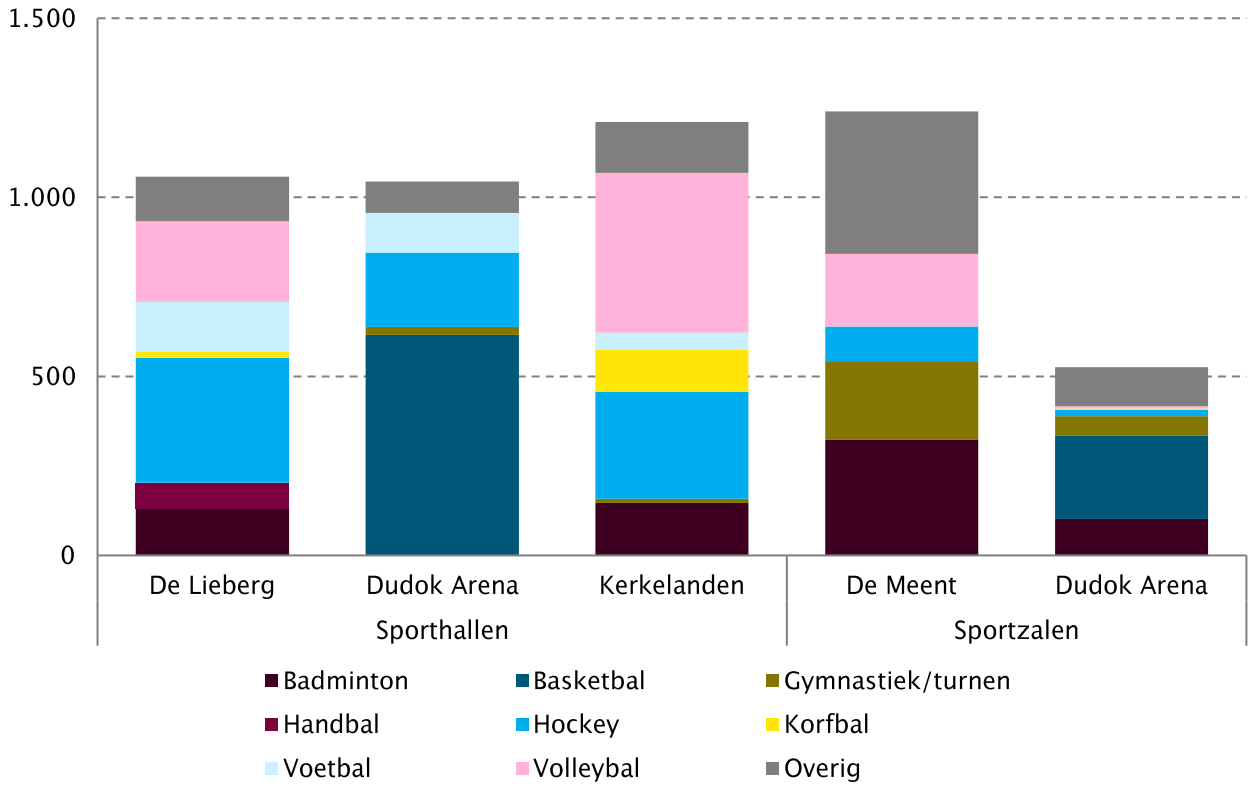
beduidend meer ingezet voor het bewegingsonderwijs (+735 uur; +146%). In sportzaal De Meent werd in 2019 juist meer gesport dan in 2016 (+456 uur; +58%).

Sportgebruik

De meest beoefenende sport in de sporthallen en sportzalen in de gemeente Hilversum is hockey: 19 procent van het sportgebruik (figuur 3.1). Hockey wordt gevolgd door volleybal (17%) en basketbal (17%).

Een groot deel van het sportgebruik van sportzaal De Meent is niet in te delen naar sporttak. Dit betreft veelal het diverse activiteitenaanbod van welzijnsorganisaties.

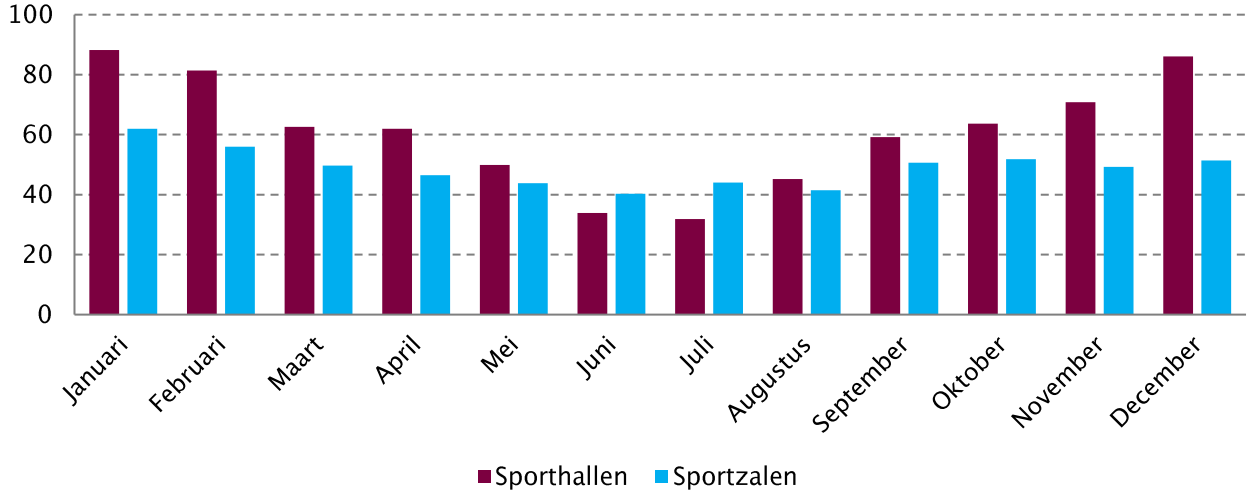
Figuur 3.1 Sportgebruik gemeentelijke binnensportaccommodaties gemeente Hilversum, in 2019 (in uren)

Bron: Optisport, 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

De bezetting van de sporthallen in de gemeente Hilversum varieert gedurende het jaar (figuur 3.2). Zaalcompetities van 'veldsporten' (bv. hockey) vinden alleen plaats gedurende de wintermaanden en het bewegingsonderwijs vindt buiten de wintermaanden (deels) op sportvelden plaats. De betreffende veldsporten vinden veelal plaats in sporthallen. Het verloop in gebruik van de sportzalen is gedurende het jaar dan ook constanter.

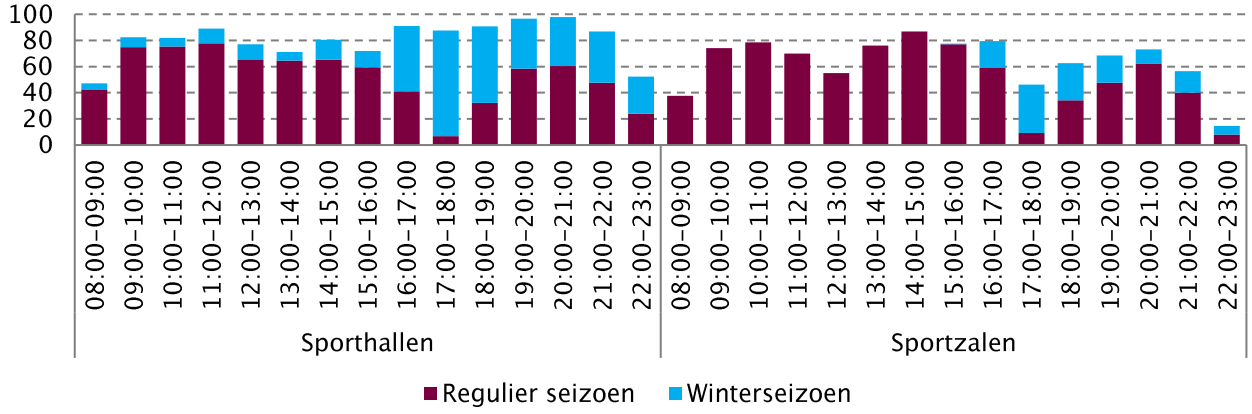
Figuur 3.2 Gemiddelde maandbezetting gemeentelijke binnensportaccommodaties gemeente Hilversum tussen 08:00 en 23:00 uur, naar type, in 2019 (in procenten, vakantie- en feestdagen buiten beschouwing gelaten)

Bron: Optisport, 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

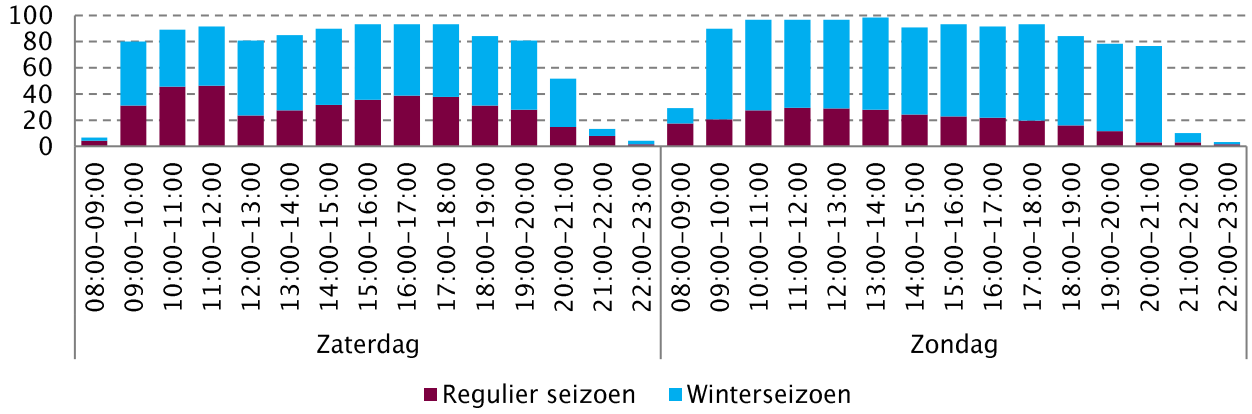
De bezetting van de binnensportaccommodaties in de gemeente Hilversum varieert ook gedurende de dag (figuur 3.3; figuur 3.4; figuur 3.5). In de ochtend en vroege middag (09:00-16:00 uur) vindt doordeweeks het meeste bewegingsonderwijs plaats. In de avond zijn doordeweeks de uren tussen 18:00 en 22:00 uur in de sporthallen het meest gewild. De sporthallen worden in het weekend meer gebruikt dan de sportzalen. Het meeste weekendgebruik vindt plaats tussen 09:00 en 21:00 uur.

Figuur 3.3 Gemiddelde doordeweekse bezetting gemeentelijke binnensportaccommodaties gemeente Hilversum, naar uur, type en periode, in 2019 (in procenten, vakantie- en feestdagen buiten beschouwing gelaten)

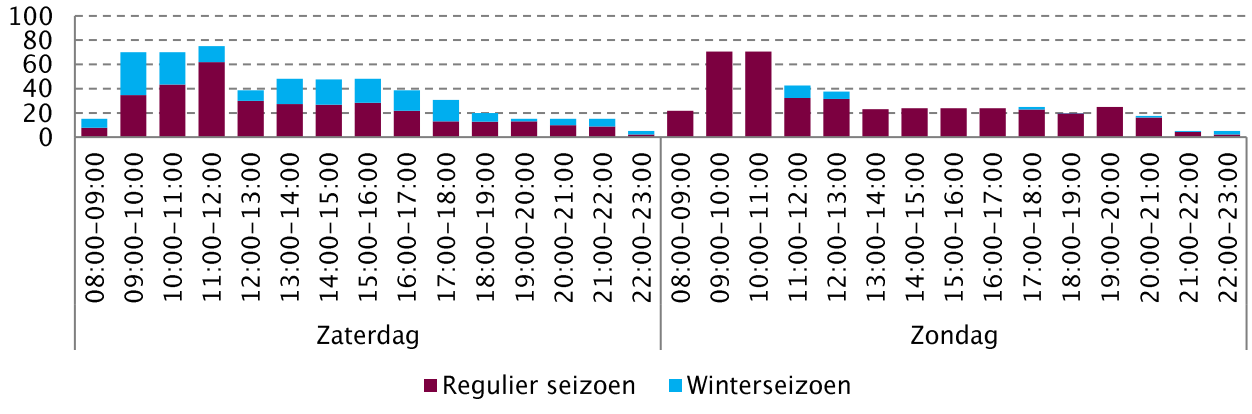
Bron: Optisport, 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

Figuur 3.4 Gemiddelde weekendbezetting gemeentelijke sporthallen gemeente Hilversum, naar uur, dag en periode, in 2019 (in procenten, vakantie- en feestdagen buiten beschouwing gelaten)

Bron: Optisport, 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

Figuur 3.5 Gemiddelde weekendbezetting gemeentelijke sportzalen gemeente Hilversum, naar uur, dag en periode, in 2019 (in procenten, vakantie- en feestdagen buiten beschouwing gelaten)

Bron: Optisport, 2019. Bewerking: Mulier Instituut.

In figuren 3.6 en 3.7 wordt de gemiddelde bezetting van de sporthallen en sportzalen weergegeven voor verschillende tijdsblokken en tijdens verschillende perioden.

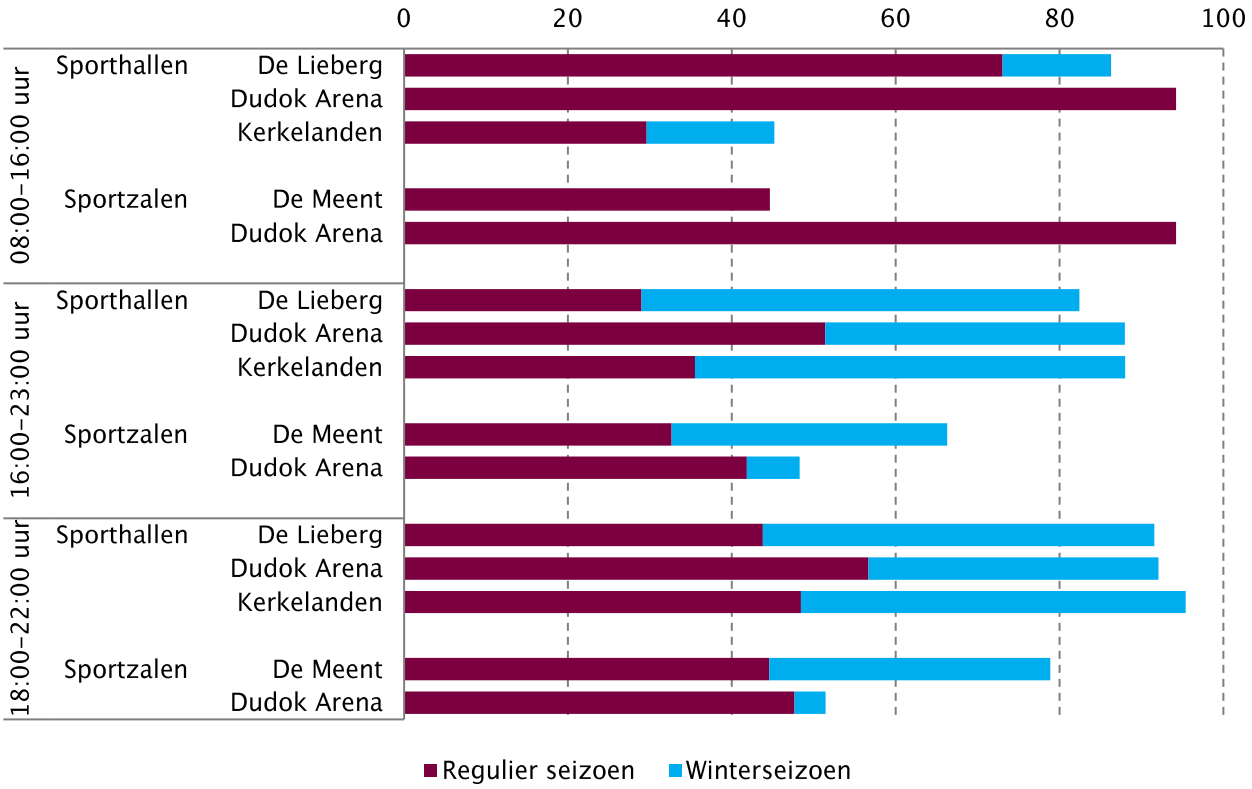
De sporthallen en sportzalen zijn doordeweeks overdag (08:00–16:00 uur) gemiddeld twee derde van de tijd in gebruik in het reguliere seizoen (67%). In de wintermaanden ligt de gemiddelde bezetting 5 procentpunten hoger, door de instroom bij de sporthallen.

In de namiddag en avond (16:00-23:00 uur) is de gemiddelde doordeweekse bezetting van de sporthallen buiten de wintermaanden fors lager dan overdag (39%), maar tijdens de wintermaanden juist hoger (86%). De bezetting van de sportzalen is doordeweeks in de namiddag en avond lager dan overdag, zowel in de wintermaanden als daarbuiten. Tijdens de avondpiekuren (18:00-22:00 uur) bestaat in de sporthallen een gemiddelde bezettingsgraad van 50 procent buiten de wintermaanden en 93 procent in de wintermaanden. De sportzalen zijn op deze momenten met een gemiddelde bezetting van 46 procent en 65 procent minder goed bezet.

Op zaterdag (09:00-21:00 uur) zijn de sporthallen buiten de wintermaanden gemiddeld 34 procent van de tijd in gebruik, waarbij het beperkte gebruik van De Lieberg opvallend is. In de wintermaanden zijn de sporthallen op zaterdag gemiddeld 88 procent van de tijd bezet. Buiten de wintermaanden is het gebruik van De Lieberg en sporthal Kerkelanden op zondag beduidend lager. In de wintermaanden wordt echter een gemiddelde bezetting van 93 procent in de sporthallen gerealiseerd. Het gebruik van de sportzalen is beduidend lager dan dat van de sporthallen.

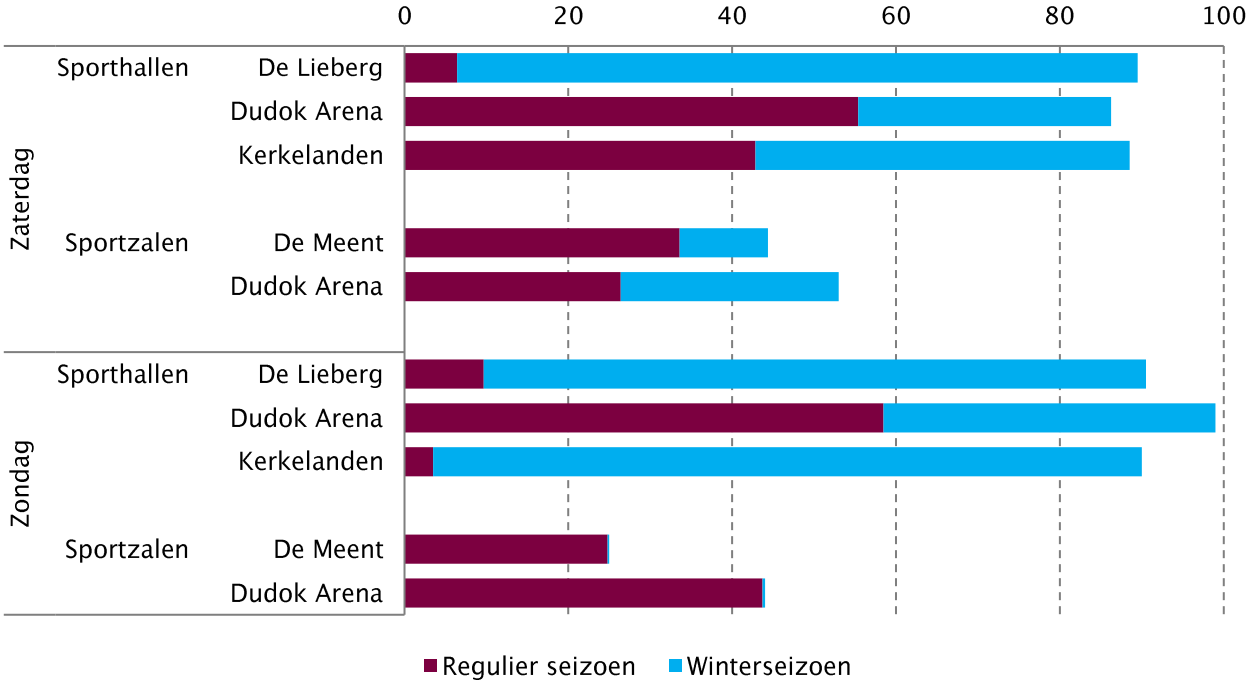
Ten opzichte van de benchmark
De Hilversumse sporthallen en sportzalen zijn (gemiddeld) gedurende het seizoen over de hele linie beter bezet dan de sportaccommodaties in de benchmark. Het grootste verschil zit in het zondaggebruik. Waar het gebruik van de sporthallen (en sportzalen) op zondag in andere gemeenten beperkt is, worden de Hilversumse accommodaties op zondag (met name in de wintermaanden) relatief veel gebruikt. Ook opvallend is de relatief grote toename in gebruik van de Hilversumse sporthallen op de doordeweekse namiddagen/avonden (16:00-23:00 uur) in de wintermaanden. De incourante uren in dit tijdblok worden in Hilversum in deze periode beter gevuld dan in andere gemeenten. De sporthallen in Hilversum worden ook doordeweeks overdag relatief veel gebruikt (door het bewegingsonderwijs) in vergelijking met de benchmark.

Figuur 3.6 Gemiddelde doordeweekse bezetting gemeentelijke binnensportaccommodaties gemeente Hilversum, naar tijdsblok en periode, in 2019 (in procenten, vakantie- en feestdagen buiten beschouwing gelaten)

Bron: Optisport, 2021. Bewerking: Mulier Instituut, 2021.

Figuur 3.7 Gemiddelde weekendbezetting gemeentelijke binnensportaccommodaties gemeente Hilversum tussen 09:00 en 19:00 uur, naar dag en periode, in 2019 (in procenten, vakantie- en feestdagen buiten beschouwing gelaten)

Bron: Optisport, 2021. Bewerking: Mulier Instituut, 2021.

3.4 Ervaring

Om de cijfers uit de voorgaande paragrafen in context te kunnen plaatsen en te verrijken met ervaringen uit de praktijk, zijn gesprekken gevoerd met diverse stakeholders, is een vragenlijst onder de gebruikers van de Hilversumse binnensportaccommodaties uitgezet en is een verenigingsavond georganiseerd.

Gemeente Hilversum

De gemeente Hilversum is eigenaar van de sporthallen en sportzalen in de gemeente. In 2015 heeft de gemeente besloten per 1 januari 2016 de exploitatie van sporthal Kerkelanden, De Lieberg en sportzaal De Meent uit te besteden aan Optisport. De Dudok Arena werd op dat moment al door Optisport geëxploiteerd in opdracht van de gemeente.

De ambitie van de gemeente Hilversum is om als gemeente te groeien, waarbij kritisch gekeken moet worden naar de kwantitatieve opgave om het voorzieningenniveau op peil te houden (of te brengen). De gemeente heeft de afgelopen jaren veel signalen opgevangen dat verenigingen een tekort aan binnensportaccommodaties ervaren. Dit tekort zou zich veelal beperken tot de piekbehoefte in de wintermaanden, en meer specifiek tot het zaalseizoen van de hockeyverenigingen.

Daarom streeft de gemeente naar een optimale exploitatie van haar binnensportaccommodaties. Eventuele aanpassingen in het aanbod moeten dan ook noodzakelijk zijn vanuit zowel de behoefte van de (georganiseerde) sport als vanuit het bewegingsonderwijs. Dit uitgangspunt wordt ook gehanteerd bij de besluitvorming over de komst van een nieuwe sporthal op het Arenapark.

Optisport

Optisport is een landelijk opererende ondernemende sportaanbieder die actief is op het gebied van beheer en exploitatie van sportaccommodaties. Als exploitant vormt Optisport het eerste aanspreekpunt voor verenigingen en andere partijen die gebruik willen maken van de sporthallen en sportzalen in de gemeente Hilversum.

De Hilversumse sportverenigingen moeten bij Optisport in de periode mei-juni een aanvraag voor zaalhuur voor het komende seizoen indienen. Optisport ervaart weinig problemen met het inplannen van alle aanvragen. De exploitant geeft wel aan dat bij het inplannen voor de periode na de herfstvakantie keuzes moeten worden gemaakt, waarbij de toebedeling van de uren deels geschiedt op basis van de uren uit het voorgaande seizoen. Rechten uit het verleden zijn dus nog steeds van toepassing.

De structurele capaciteitstekorten die Optisport waarneemt, beperken zich uitsluitend tot de doordeweekse avonden dat het zaalhockeyseizoen plaatsvindt. De huidige accommodaties bieden niet de capaciteit om te voldoen aan de grote instroom van leden van de hockeyverenigingen. Door de toegepaste toewijzingscriteria krijgen de Hilversumse hockeyverenigingen voornamelijk uren in de namiddag of in de late avond in de binnensportaccommodaties toegewezen.

Optisport streeft een zo hoog mogelijke bezetting van de binnensportaccommodaties na. Zij gaat dan ook graag het gesprek aan met verenigingen om te kijken naar mogelijkheden om ervoor te zorgen dat verenigingen hun leden het gewenste aantal sportmomenten kunnen aanbieden. Deze communicatie blijft echter veelal beperkt tot een aanvraag van verenigingen voor bepaalde uren, zonder vervolg over alternatieven, waardoor mogelijkheden tot een betere exploitatie en dus meer sportmomenten mogelijk onbenut blijven.

De realisatie van een blaashal bij één of meerdere hockeyverenigingen in de gemeente Hilversum zal naar verwachting een negatieve invloed hebben op de exploitatieprestatie van Optisport. De inschatting van de

exploitant is namelijk dat de uren die de hockeyverenigingen afnemen, niet gebruikt zullen worden door andere sportverenigingen.

Eventuele uitbreiding van het aanbod aan sporthallen zal volgens Optisport leiden tot een overschotsituatie voor de (georganiseerde) binnensport. Vanuit het bewegingsonderwijs bestaat wel voldoende bestaansrecht voor een extra sporthal, omdat de huidige sporthallen volgens de exploitant de toenemende vraag vanuit de Hilversumse scholen niet kunnen faciliteren.

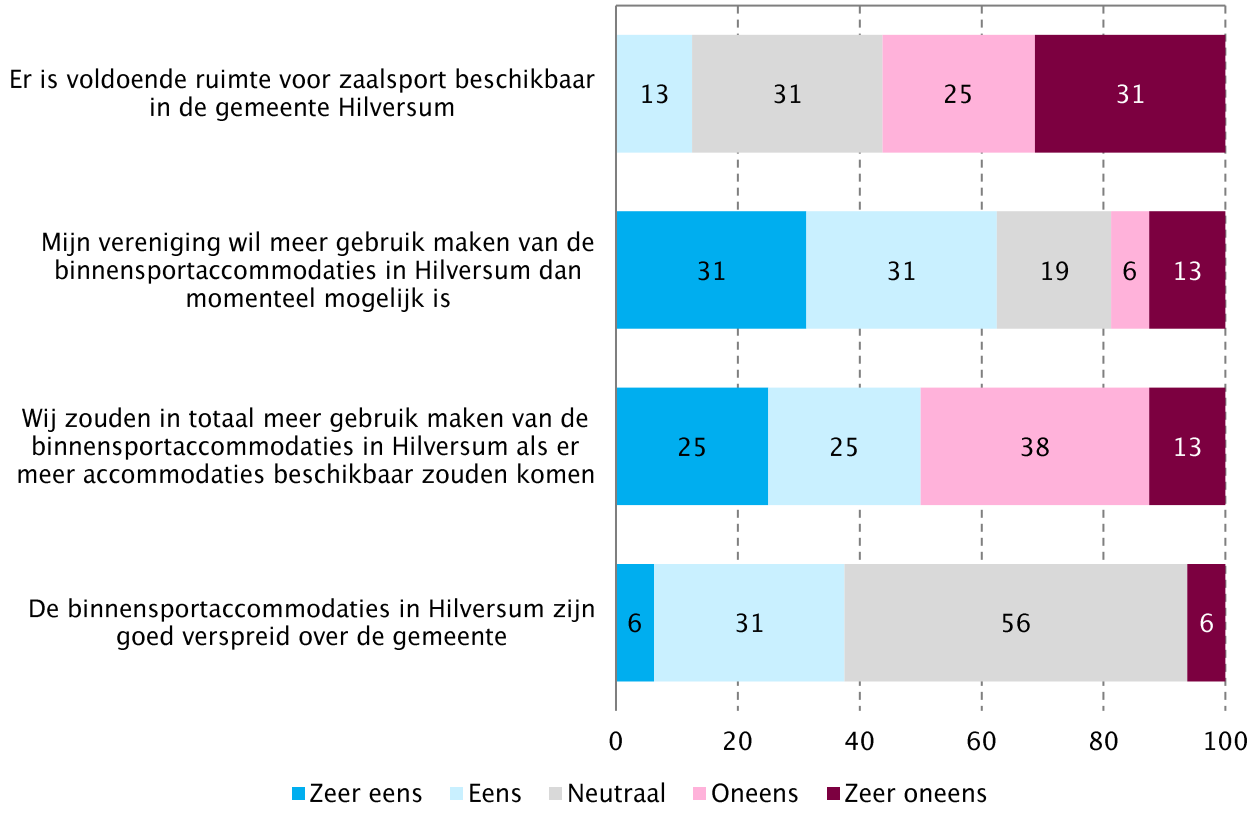
Verenigingen

Zestien sportverenigingen zijn aangeschreven met een vragenlijst over hun behoefte aan binnensportaccommodaties en eventuele knelpunten die zij ervaren. Zij hebben de vragenlijst allemaal ingevuld. Deze sportverenigingen hebben in totaal bijna 3.000 leden, waarvan 70 procent juniorleden zijn.

Het merendeel van de sportverenigingen geeft aan dat er onvoldoende ruimte voor zaalsport beschikbaar is in de gemeente Hilversum (56%; negen verenigingen). Vier van deze negen zijn gedurende het hele seizoen actief in de sporthallen (badminton, basketbal, gymnastiek/turnen, volleybal). De andere vijf verenigingen zijn maar een deel van het seizoen actief in de sporthallen (handbal, hockey, korfbal). Drie van hen maken gebruik van sporthallen buiten Hilversum, terwijl zij liever uitsluitend in Hilversumse sporthallen actief willen zijn.

Deze verenigingen willen graag meer gebruik maken van de bestaande binnensportaccommodaties en/of hun urenaantal uitbreiden als er nieuwe binnensportaccommodaties komen. Deze ongeaccommodeerde behoefte heeft veelal betrekking op de doordeweekse trainingsavonden tussen 18:00 en 22:00 uur.

Figuur 3.8 Meningen binnensportverenigingen gemeente Hilversum over aanbod binnensportaccommodaties (in procenten, n=16)

Bron: Mulier Instituut, 2021.

De ervaren tekorten hebben uitsluitend betrekking op de doordeweekse trainingsuren. Naast de beschikbare zaalruimte noemen vijf verenigingen als knelpunt dat zij op het moment onvoldoende kader en/of financiële mogelijkheden hebben om het aantal trainingsuren te vergroten als er wel zaalruimte beschikbaar zou zijn.

De meest genoemde reden voor sportverenigingen om meer uren te willen afnemen is om de huidige leden meer trainingen/wedstrijden te kunnen aanbieden (zes verenigingen), gevolgd door ledenaanwas mogelijk maken (vijf). In het kader van ledenaanwas zien vier verengingen zich op het moment genoodzaakt een ledenstop of wachtlijst te hanteren, waarvan er drie het hele seizoen actief zijn in de sporthallen. Sportaanbod voor nieuwe doelgroepen (drie) en talentontwikkeling (topsport) zijn andere vaker genoemde redenen om meer uren af te willen nemen (drie).

In het kader van talentontwikkeling (topsport) wil ongeveer de helft van de verenigingen hun leden de mogelijkheden kunnen bieden langer/vaker te trainen. Alle verenigingen geven aan dat dit nu niet mogelijk is. Een tekort aan zaalruimte wordt daarvoor het vaakst als redengenoemd. De meeste van deze verenigingen geven echter ook aan dat zij onvoldoende kader en financiële middelen beschikbaar hebben voor talentonwikkeling.

Verenigingsavond

De sportverenigingen hebben weinig zicht op het functioneren van andere sportverenigingen. De communicatielijnen lopen vrijwel uitsluitend tussen de sportverenigingen en Optisport. De procedure van inroostering van de uren ervaren de sportverenigingen als weinig transparant. Hierdoor hebben zij het idee dat er eventueel wel mogelijkheden tot intensivering zijn, maar dat deze niet inzichtelijk zijn en dus onbenut blijven.

Een brede blik op het gebruik van de binnensportaccommodaties ontbreekt in de ogen van de sportverenigingen. In een eventuele visie op de Hilversumse zaalsport kan bijvoorbeeld worden ingegaan op de wens van de verenigingen om één vaste speellocatie te hebben of op de mogelijkheden van gymzalen als alternatieve locaties. Zo kan besef worden gecreëerd van een gedeelde verantwoordelijk om het gebruik van de gemeentelijke binnensportaccommodaties te optimaliseren.

Hockeyvereniging HMHC onderzoekt momenteel de mogelijkheden voor de aanschaf van een blaashal die zij tijdens het zaalseizoen van hockey over de velden op sportpark Loosdrecht kan plaatsen. Er heerst grote onvrede onder de leden van de vereniging over de beperkte mogelijkheden om zaalhockey te beoefenen bij de vereniging.

4. Buitensport

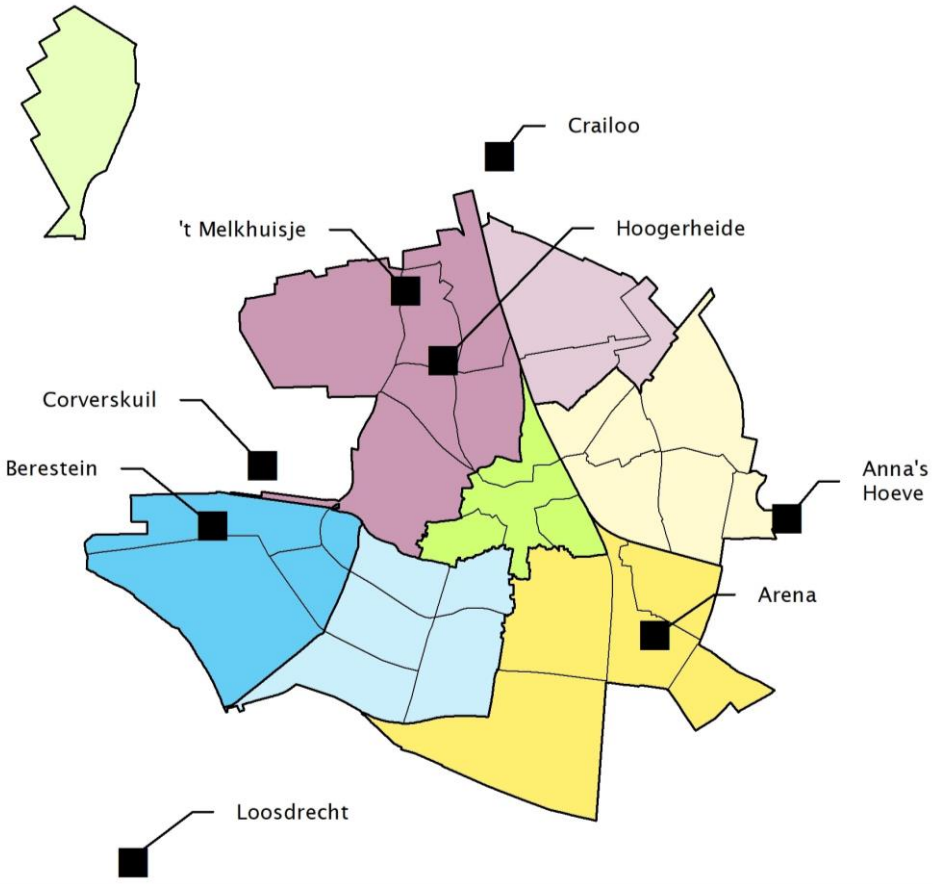
In dit hoofdstuk worden het aanbod en de behoefte aan voorzieningen voor de georganiseerde buitensport uiteengezet. Er wordt ingegaan op de benodigde sportvoorzieningen voor de atletiek-, handbal-, hockey-, honk-/softbal-, korfbal-, rugby-, tennis- en voetbalverenigingen.

Aanbod

De gemeente Hilversum telt acht sportparken waarop sportvoorzieningen aanwezig zijn voor atletiek, handbal, hockey, honk-/softbal, korfbal, rugby, tennis (incl. padel) en/of voetbal (kaart 4.1; tabel 4.1).

De eigendom van de gronden onder de sportvoorzieningen en van de sportvoorzieningen zelf is verdeeld over een veelvoud van partijen, waaronder de gemeente, commerciële partijen, verenigingen en natuurbeschermingsorganisaties.

Kaart 4.1 Sportparken gemeente Hilversum in 2021

Toelichting: Op de kaart zijn alleen de sportparken in de gemeente Hilversum opgenomen met sportvoorzieningen voor atletiek, handbal, hockey, honk–/softbal, korfbal, rugby, tennis en/of voetbal.
Kaartvervaardiging: Mulier Instituut.

Tabel 4.1 Aanbod buitensportvoorzieningen gemeente Hilversum in 2021

Wijk	Sportpark	Sporttak	Vereniging(en)	Sportvoorziening(en)
Oost	Anna's Hoeve	Handbal	HSV Wasmeer	2 verharde velden
		Voetbal	HSV Wasmeer	4 natuurgrasvelden 1 kunstgrasveld
Zuidoost	Arena	Atletiek	Gooise Atletiek Club	1 volwaardige atletiekaccommodatie
		Padel	HLTC Gooiland	1 padelbaan[A]
		Tennis	HLTC Gooiland	7 verlichte tennisbanen 1 onverlichte tennisbaan
Zuidwest	Berestein	Rugby	Rugby Club Hilversum	2 natuurgrasvelden
		Tennis	Tulip Tennisvereniging Hilversum	22 verlichte tennisbanen
		Voetbal	SC 't Gooi	3 natuurgrasvelden 1 kunstgrasveld
			SV Olympia	2 natuurgrasvelden 1 kunstgrasveld
			VV Altius	3 natuurgrasvelden 1 kunstgrasveld
	Loosdrecht	Hockey	Hilversumsche MHC	3 zandvelden 2 watervelden
		Honk-/softbal	ASC Hilversum Hurricanes	1 honkbalveld 2 softbal-/jeugdhonkbalvelden
		Padel	TV De Rading	2 padelbanen
		Tennis	TV De Rading	7 verlichte tennisbanen
		Voetbal	BZC'13	2 natuurgrasvelden
			HC & FC Victoria	2 natuurgrasvelden[A] 3 kunstgrasvelden 1 kunstgraspupillenveld
			VV OSO	1 natuurgrasveld[B]
Noordwest	Corverskuil	Korfbal	De Corvers	1 natuurgrasareaal 120x60m[C]
	Hoogerheide	Tennis	HLTC Hoogerheide	9 verlichte tennisbanen
	't Melkhuisje	Tennis	HLTC 't Melkhuisje	6 verlichte tennisbanen
Noordoost	Crailoo	Hockey	't Spanderbosch	1 zandveld 1 semi-waterveld 2 watervelden
		Korfbal	KV Hilversum	1 natuurgrasareaal 80x40m
		Tennis	TV De Gooische Vallei	8 verlichte tennisbanen
		Voetbal	FC Hilversum	2 natuurgrasvelden

A) Op het Arenapark ligt één padelbaan bij het hoofdkantoor van Nike. Deze is eigendom van het bedrijf. HLTC Gooiland maakt gebruik van de baan. Nike beschikt ook over twee tennisbanen bij het kantoor, maar deze zijn uitsluitend beschikbaar voor de werknemers van het bedrijf.

B) HC & FC Victoria is hoofdhuurder van de voetbalvelden op sportpark Loosdrecht. VV OSO maakt medegebruik van een van de twee natuurgrasvoetbalvelden op het sportpark.

C) Het natuurgrasareaal op sportpark Corverskuil waar De Corvers op korfbalt, is ook onderdeel van de golfbaan van Golfclub 't Jagerspaadje.

Bron: Gemeente Hilversum, 2021.

Geplande mutaties

Onderzoek heeft aangetoond dat de atletiekaccommodatie op het Arenapark moet worden gerenoveerd, omdat deze op meerdere punten niet meer voldoet aan de normen van de Atletiekunie. Bij de renovatie wordt de rondbaan uitgebreid van zes banen naar acht banen. Deze uitbreiding biedt Gooise Atletiek Club (GAC) en de diverse andere gebruikers meer capaciteit.

(Technische) toelichting richtlijnen

In de paragrafen 4.1 tot en met 4.4 wordt aan de hand van richtlijnen de behoefte in beeld gebracht van de verenigingen die zijn gevestigd op de sportparken. De leden-/teamaantallen van de buitensportverenigingen in de gemeente Hilversum die naast de richtlijnen zijn gelegd, zijn aangeleverd door de desbetreffende sportbonden. In bijlage 3 zijn de teamaantallen van de buitensportverenigingen opgenomen.

De richtlijnen bieden de mogelijkheid in beeld te brengen hoeveel ruimte een vereniging nodig heeft om standaard verenigingsactiviteiten te kunnen aanbieden, met mogelijkheden voor wedstrijden en trainingen. De uitkomsten zijn gestoeld op een aantal aannames, zoals de duur en frequentie van trainingen. Met lokale factoren die van invloed zijn op de behoefte van de verenigingen, zoals het nevengebruik van voorzieningen of een topsportambitie, wordt geen rekening gehouden.

De richtlijn waarmee de behoefte aan rugbyvelden is bepaald, is de enige die niet is geaccordeerd door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) of de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG). De overige richtlijnen zijn algemeen geaccepteerd.

In de berekeningen in de paragrafen wordt de bestaande sportinfrastructuur als uitgangspunt genomen. De toekomstige (extra) behoefte hoeft niet per definitie te worden geaccommodeerd bij de vereniging waar volgens de berekening een tekort kan ontstaan. Capaciteitsuitbreiding op een nabijgelegen sportpark kan ook in de behoefte van de (nieuwe) sportende inwoners voorzien.

De toekomstige behoefte wordt in twee scenario's gepresenteerd. In het eerste scenario wordt uitgegaan van een stabiele sportdeelname. Dat wil zeggen dat ervan uit is gegaan dat in de toekomst hetzelfde aandeel van de inwoners per leeftijdsgroep lid is van bijvoorbeeld een handbalvereniging als in 2021. In het tweede scenario worden de lokale ontwikkelingen in de deelname aan de sporttakken doorgetrokken naar de toekomst. In sommige gevallen leidt dit tot een buitensporige toe- of afname van de behoefte. Het is (beleidsmatig) relevant om de ontwikkeling van de verenigingen te monitoren om te bezien langs welke lijn de verenigingen zich ontwikkelen.

4.1 Hockey

In Nederland liggen circa 940 outdoor hockeyvelden. Dit betekent dat er landelijk gemiddeld 1,3 hockeyveld per 25.000 inwoners aanwezig is. Op sportparken Crailoo en Loosdrecht liggen in totaal negen hockeyvelden. Het aanbod ten opzichte van het aantal inwoners in de gemeente Hilversum is daarmee hoger dan het landelijke gemiddelde, maar lager dan het gemiddelde van de regio (tabel 4.2).

De Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB) had in 2020 circa 258.000 leden. Dit houdt in dat 1,4 procent van de Nederlandse bevolking lid was van een hockeyvereniging. Circa 2.450 inwoners van de gemeente Hilversum waren in datzelfde jaar lid van een hockeyvereniging. De hockeydeelname (2,7%) was daarmee, in lijn met het aanbod, hoger dan het landelijke gemiddelde, maar lager dan het gemiddelde van de regio (tabel 4.2).

De velddruk, berekend door het aantal hockeyleden woonachtig in de gemeente te delen door het aantal velden in de gemeente, bedroeg 272 leden per veld. Deze velddruk is in lijn met het landelijke gemiddelde, maar beduidend lager dan het regionale gemiddelde (tabel 4.2).

Tabel 4.2 Aantal hockeyvelden, ledenpercentage KNHB en gemiddelde velddruk gemeente Hilversum

	Aantal velden per 25.000 inwoners	Ledenpercentage	Velddruk
Gemeente Hilversum	2,5	2,7%	272
Gooi en Vechtstreek[A]	3,0	4,2%	348
Referentiegemeenten[B]	2,3	1,7%	189
Nederland	**1,3**	**1,4%**	**266**

A) Gooi en Vechtstreek is de VSG–regio waar de gemeente Hilversum onder valt.

B) De referentiegemeenten zijn gemeenten die qua omvang en stedelijkheid vergelijkbaar zijn met de gemeente Hilversum. De cijfers in Hilversum zijn vergeleken met de cijfers in Amstelveen, Delft, Dordrecht, Gouda, Leidschendam–Voorburg, Maastricht, Schiedam en Vlaardingen.

Bron: Mulier Instituut, Database SportAanbod (DSA), 2021; KNHB via NOC*NSF, 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

De hockeyvelden in de gemeente Hilversum vormen de thuisbasis van twee hockeyverenigingen. ’t Spanderbosch is gevestigd op sportpark Crailoo, waar de vereniging de beschikking heeft over één zandingestrooid kunstgrasveld, één semi-waterveld en twee watervelden. Hilversumsche Mixed Hockey Club (HMHC) heeft haar thuisbasis op sportpark Loosdrecht, waar drie zandingestrooide kunstgrasvelden en twee watervelden liggen.

In het seizoen 2021/’22 heeft ’t Spanderbosch in totaal 92 teams ingeschreven bij een zaterdag- of zondagcompetitie van de KNHB en HMHC 94 teams. De veldbehoefte bij beide verenigingen is op zaterdag, wanneer de jeugd haar wedstrijden speelt, volgens de richtlijn hoger dan het aantal aanwezige velden. Op zondag, wanneer de senioren hun wedstrijden spelen, bieden de velden ruim voldoende capaciteit.

Door de potentiële nieuwe leden als gevolg van de verwachte bevolkingsgroei is bij beide verenigingen op (korte) termijn extra veldcapaciteit nodig (tabel 4.3). Als de recente ontwikkeling in hockeydeelname in de gemeente doorzet, blijft de behoefte van de verenigingen constant, ondanks de bevolkingsgroei (tabel 4.4).

Geografische spreiding
Gelet op enerzijds de ligging van de sportparken en anderzijds het normatieve tekort dat bij beide hockeyverenigingen wordt waargenomen, is het geen voor de hand liggende optie om te sturen op een betere verdeling van de (huidige) behoefte over de sportparken.

Spreiding over het weekend
Als een deel van de jeugdwedstrijden op zondag zou plaatsvinden, bieden de velden op beide sportparken de hockeyverenigingen voldoende capaciteit voor het (toekomstige) aantal teams.

Tabel 4.3 Vraag-aanbodanalyse velden hockeyverenigingen gemeente Hilversum in 2021, 2030 en 2040 o.b.v. bevolkingsprognoses en een stabiele sportdeelname (in aantallen)

				Behoefte									
				2021				2030				2040			
Wijk	Sportpark	Vereniging	Aanbod	Zat.		Zon.		Zat.		Zon.		Zat.		Zon.	
Noordoost	Crailoo	't Spanderbosch	4	5	(4,8)	2	(1,2)	6	(5,2)	2	(1,3)	6	(5,7)	2	(1,3)
Zuidwest	Loosdrecht	HMHC	5	6	(5,1)	2	(1,1)	6	(5,5)	2	(1,2)	7	(6,1)	2	(1,2)
Gemeente Hilversum (som van verenigingen)			**9**	**11**	–	**4**	–	**12**	–	**4**	–	**13**	–	**4**	–

Toelichting: De behoefte van de hockeyverenigingen is weergegeven in zandingestrooide kunstgrasvelden. (Semi-)watervelden moeten tussen het spelen door besproeid worden, waardoor deze een lagere capaciteit hebben. Met andere woorden, op een zandingestrooid kunstgrasveld kunnen op een speeldag meer wedstrijden worden gespeeld dan op een (semi-)waterveld.
Bron: Mulier Instituut, 2021.

Tabel 4.4 Vraag-aanbodanalyse velden hockeyverenigingen gemeente Hilversum in 2021, 2030 en 2040 o.b.v. bevolkingsprognoses en de lokale trend in hockeydeelname (in aantallen)

				Behoefte									
				2021				2030				2040			
Wijk	Sportpark	Vereniging	Aanbod	Zat.		Zon.		Zat.		Zon.		Zat.		Zon.	
Noordoost	Crailoo	't Spanderbosch	4	5	(4,8)	2	(1,2)	5	(4,7)	2	(1,1)	5	(4,7)	2	(1,1)
Zuidwest	Loosdrecht	HMHC	5	6	(5,1)	2	(1,1)	6	(5,1)	1	(0,9)	6	(5,1)	1	(0,9)
Gemeente Hilversum (som van verenigingen)			**9**	**11**	–	**4**	–	**11**	–	**3**	–	**11**	–	**3**	–

Toelichting: De behoefte van de hockeyverenigingen is weergegeven in zandingestrooide kunstgrasvelden. (Semi-)watervelden moeten tussen het spelen door besproeid worden, waardoor deze een lagere capaciteit hebben. Met andere woorden, op een zandingestrooid kunstgrasveld kunnen op een speeldag meer wedstrijden worden gespeeld dan op een (semi-)waterveld.
Bron: Mulier Instituut, 2021.

Verenigingen aan het woord

De hockeyvelden op sportpark Loosdrecht worden niet alleen door de leden van HMHC gebruikt. Op de velden vinden ook structureel de trainingen van de Nederlandse bondsselectie plaats en door het jaar heen diverse sportkampen.

HMHC geeft aan dat de huidige velden de vereniging nipt voldoende capaciteit bieden om al haar activiteiten te kunnen laten plaatsvinden. Ook voorziet de vereniging geen capaciteitsproblemen voor de toekomst. De verwachting van de vereniging is dat het aantal jeugdleden zal toenemen, maar ook dat de jeugd deels op zondag gaat spelen, zodat de huidige velden intensiever kunnen worden gebruikt. De vereniging hanteert momenteel wel een wachtlijst voor jeugdleden, maar dit is enkel om de juiste samenstelling van de teams te garanderen.

Naast de trainingen en competitie van de KNHB wordt op sportpark Crailoo ook een competitie georganiseerd voor spelers die nog te jong zijn voor de bondscompetitie. Daarnaast vinden er wedstrijden plaats voor trimleden.

‘t Spandersbosch geeft aan voldoende velden te hebben voor haar activiteiten. De vereniging verwacht in de toekomst geen grote veranderingen in activiteiten. De vereniging heeft wel een wachtlijst voor jeugdleden, maar deze is niet zo lang dat een extra veld gewenst is.

4.2 Tennis

In Nederland kan op circa 12.130 outdoor tennisbanen worden getennist (privébanen en tennisbanen op vakantieparken e.d. buiten beschouwing gelaten). Dit betekent dat er landelijk gemiddeld 17,4 tennisbanen per 25.000 inwoners zijn. Verspreid over de gemeente Hilversum liggen zestig tennisbanen. Het aanbod ten opzichte van het aantal inwoners van de gemeente is daarmee lager dan het landelijke gemiddelde en het gemiddelde in de regio, maar hoger dan het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten (tabel 4.5).

De Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB) had in 2020 circa 550.000 leden. Dit houdt in dat 3 procent van de Nederlandse bevolking lid was van een tennisvereniging. Circa 3.650 inwoners van de gemeente Hilversum waren in datzelfde jaar lid van een tennisvereniging. De tennisdeelname (4,0%) was daarmee hoger dan het landelijke gemiddelde, maar lager dan het gemiddelde in de regio (tabel 4.5).

De baandruk, berekend door het aantal tennisleden woonachtig in de gemeente te delen door het aantal banen in de gemeente, bedroeg 61 leden per veld. Deze velddruk is hoger dan landelijk en hoger dan het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten (tabel 4.5).

Tabel 4.5 Aantal tennisbanen, ledenpercentage KNLTB en gemiddelde baandruk gemeente Hilversum

	Aantal banen per 25.000 inwoners	Ledenpercentage	Baandruk
Gemeente Hilversum	16,4	4,0%	61
Gooi en Vechtstreek[A]	20,0	5,4%	67
Referentiegemeenten[B]	14,9	2,2%	37
Nederland	**17,4**	**3,0%**	**43**

A) Gooi en Vechtstreek is de VSG-regio waar de gemeente Hilversum onder valt.

B) De referentiegemeenten zijn gemeenten die qua omvang en stedelijkheid vergelijkbaar zijn met de gemeente Hilversum. De cijfers in Hilversum zijn vergeleken met de cijfers in Amstelveen, Delft, Dordrecht, Gouda, Leidschendam-Voorburg, Maastricht, Schiedam en Vlaardingen.

Bron: Mulier Instituut, Database SportAanbod (DSA), 2021; KNLTB via NOC*NSF, 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Padel

Padel is een combinatie van tennis en squash. De sport is bezig met een sterke opmars in Nederland. De afgelopen jaren is het aantal padelbanen in Nederland verdubbeld. De verwachting is dat deze groei de komende jaren doorzet. Tennisverenigingen overwegen padelbanen aan te leggen (ten koste van tennisbanen), en ook het commerciële aanbod aan padelbanen neemt toe.

TV De Rading beschikt sinds augustus 2021 over twee padelbanen op sportpark Loosdrecht. Daarnaast ligt op het Arenapark één padelbaan. Deze is eigendom van Nike. HLTC Gooiland maakt gebruik van deze baan.

De Hilversumse tennisbanen liggen verspreid over zes sportparken en worden door evenveel tennisverenigingen bespeeld. De verenigingen in de gemeente Hilversum tellen in 2021 in totaal circa 4.650 leden die bij de KNLTB stonden ingeschreven.[4] De zes tennisverenigingen in de gemeente Hilversum beschikken over een aantal tennisbanen dat binnen hun behoeftebandbreedte valt. Bij vier verenigingen is het aanbod conform de minimale behoefte, waardoor in de praktijk mogelijk knelpunten bestaan.

Bandbreedte
De baanbehoefte van de tennisverenigingen is weergegeven in een bandbreedte. In hoeverre de minimale of de maximale variant van toepassing is voor een vereniging, is afhankelijk van diverse factoren, zoals de demografische opbouw van het ledenbestand en het aantal deelnemende teams aan de competities.

De verwachte bevolkingsontwikkeling zal, bij een stabiele sportdeelname, leiden tot een toename van het aantal leden van de tennisverenigingen in de gemeente Hilversum tot 2040. Voor deze groei zal extra capaciteit nodig zijn (tabel 4.6). De tennisdeelname in de gemeente is tussen 2015 en 2021 echter afgenomen, conform het landelijke beeld. Als deze trend zicht doorzet, neemt de behoefte aan tennisbanen licht af, ondanks de bevolkingsgroei (tabel 4.7).

Invloed padel
In de ramingen van de ruimtebehoefte van TV De Rading is padel niet meegenomen, omdat de padelbanen pas sinds augustus 2021 in gebruik zijn. Ervaringen bij tennisverenigingen uit andere gemeenten tonen aan dat het aanbieden van padel een positief effect heeft op ledenbehoud en -aanwas.

Invloed corona
De KNLTB heeft een sterke toename in de populariteit van tennis waargenomen tijdens de coronacrisis. Ook het aantal leden van de Hilversumse tennisverenigingen is in 2021 hoger dan in 2020, terwijl daarvoor geruime tijd gesprake was van een krimp van het ledenbestand. In hoeverre sprake is van een tijdelijk opleving of een trendbreuk is onbekend. In de berekeningen in tabel 4.7 is ervan uitgegaan dat de tennisdeelname zich weer zal ontwikkelen zoals voor de coronacrisis.

Geografische spreiding
De tennisbanen van HLTC ’t Melkhuisje, HLTC Hoogerheide en TV De Gooische Vallei liggen binnen een straal van 1,5 kilometer van elkaar. Gelet op de huidige verhouding tussen aanbod en normatieve behoefte van de tennisverenigingen is het geen voor de hand liggende optie om te sturen op een betere verdeling van de (huidige) behoefte over de tennisverenigingen om eventuele knelpunten op te lossen.

[4] Het totale aantal leden van de Hilversumse tennisverenigingen is hoger dan het aantal inwoners van de gemeente Hilversum dat lid is van de KNLTB. Dit komt omdat leden van een Hilversumse tennisvereniging niet per se woonachtig zijn in de gemeente Hilversum.

Tabel 4.6 Vraag-aanbodanalyse tennisbanen tennisverenigingen gemeente Hilversum in 2021, 2030 en 2040 o.b.v. bevolkingsprognoses en een stabiele sportdeelname (in aantallen)

				Behoefte					
				2021		2030		2040	
Wijk	**Sportpark**	**Vereniging**	**Aanbod**	Min.	Max.	Min.	Max.	Min.	Max.
Zuidoost	Arena	HLTC Gooiland	8	8 (7,6)	10 (9,8)	9 (8,1)	11 (10,4)	9 (8,7)	12 (11,2)
Zuidwest	Berestein	Tulip Tennisvereniging Hilversum	22	18 (17,2)	23 (22,1)	19 (18,2)	24 (23,4)	20 (19,3)	25 (24,8)
	Loosdrecht	TV De Rading	[A]7	6 (5,5)	8 (7,1)	6 (5,9)	8 (7,6)	7 (6,3)	9 (8,1)
	Subtotaal wijk (som van verenigingen)		*29*	*24* -	*31* -	*25* -	*32* -	*27* -	*34* -
Noordwest	Tennispark 't Melkhuisje	HLTC 't Melkhuisje	6	6 (5,3)	7 (6,8)	6 (5,6)	8 (7,2)	7 (6,0)	8 (7,7)
	Tennispark Hoogerheide	HLTC Hoogerheide	9	9 (9,0)	12 (11,5)	10 (9,6)	13 (12,3)	11 (10,2)	14 (13,1)
	Subtotaal wijk (som van verenigingen)		*15*	*15* -	*19* -	*16* -	*21* -	*18* -	*22* -
Noordoost	Crailoo	TV De Gooische Vallei	8	8 (7,1)	10 (9,2)	8 (7,6)	10 (9,7)	9 (8,0)	11 (10,3)
Gemeente Hilversum (som van wijken)			**60**	**55** -	**70** -	**58** -	**74** -	**63** -	**79** -

A) Op sportpark Loosdrecht liggen, naast de zeven tennisbanen, ook twee padelbanen.

Bron: Mulier Instituut, 2021.

Tabel 4.7 Vraag-aanbodanalyse tennisbanen tennisverenigingen gemeente Hilversum in 2021, 2030 en 2040 o.b.v. bevolkingsprognoses en de lokale trend in tennisdeelname (in aantallen)

				Behoefte					
				2021		2030		2040	
Wijk	**Sportpark**	**Vereniging**	**Aanbod**	Min.	Max.	Min.	Max.	Min.	Max.
Zuidoost	Arena	HLTC Gooiland	8	8 (7,6)	10 (9,8)	8 (7,1)	10 (9,1)	7 (6,8)	9 (8,7)
Zuidwest	Berestein	Tulip Tennisvereniging Hilversum	22	18 (17,2)	23 (22,1)	18 (17,6)	23 (22,6)	19 (18,2)	24 (23,4)
	Loosdrecht	TV De Rading	[A]7	6 (5,5)	8 (7,1)	6 (5,2)	7 (6,7)	6 (5,0)	7 (6,5)
	Subtotaal (som van verenigingen)								
Noordwest	Tennispark 't Melkhuisje	HLTC 't Melkhuisje	6	6 (5,3)	7 (6,8)	5 (5,0)	7 (6,4)	5 (4,8)	7 (6,2)
	Tennispark Hoogerheide	HLTC Hoogerheide	9	9 (9,0)	12 (11,5)	9 (8,5)	11 (10,9)	9 (8,3)	11 (10,6)
	Subtotaal (som van verenigingen)								
Noordoost	Crailoo	TV De Gooische Vallei	8	8 (7,1)	10 (9,2)	8 (7,1)	10 (9,1)	8 (7,2)	10 (9,2)
Gemeente Hilversum (som van wijken)			**60**	**55** -	**70** -	**54** -	**68** -	**54** -	**68** -

A) Op sportpark Loosrecht liggen, naast de zeven tennisbanen, ook twee padelbanen.

Bron: Mulier Instituut, 2021.

4.3 Voetbal

In Nederland liggen ruim 7.500 volwaardige outdoor voetbalvelden, waarvan circa een kwart kunstgras is. Dit betekent dat er landelijk gemiddeld 10,8 voetbalvelden per 25.000 inwoners zijn. Verspreid over de gemeente Hilversum liggen 25 voetbalvelden (exclusief één pupillenveld). Het aanbod ten opzichte van het aantal inwoners van de gemeente is daarmee relatief laag (tabel 4.8).

De Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB) had in 2020 bijna 1,2 miljoen leden. Dit houdt in dat 6,7 procent van de Nederlandse bevolking lid was van een voetbalvereniging. Circa 4.800 inwoners van de gemeente Hilversum waren in datzelfde jaar lid van een voetbalvereniging. De voetbaldeelname (5,3%) was daarmee lager dan de meeste referentiecijfers (tabel 4.8).

De gemiddelde velddruk, berekend door het aantal inwoners dat lid is van een voetbalvereniging te delen door het aantal velden, in de gemeente Hilversum is 193 leden per veld. Dit is hoger dan het gemiddelde in de regio, het gemiddelde van de referentiegemeenten en het landelijke gemiddelde. Ook kent de gemeente een laag percentage kunstgras ten opzichte van het gemiddelde van de regio en van de referentiegemeenten (tabel 4.8).

Tabel 4.8 Aantal voetbalvelden, ledenpercentage KNVB en gemiddelde velddruk gemeente Hilversum

	Aantal velden per 25.000 inwoners	Percentage kunstgras	Ledenpercentage	Velddruk
Gemeente Hilversum	6,9	28%	5,3%	193
Gooi en Vechtstreek[A]	7,9	44%	5,8%	182
Referentiegemeenten[B]	7,3	34%	4,9%	169
Nederland	**10,8**	**25%**	**6,7%**	**155**

A) Gooi en Vechtstreek is de VSG-regio waar de gemeente Hilversum onder valt.

B) De referentiegemeenten zijn gemeenten die qua omvang en stedelijkheid vergelijkbaar zijn met de gemeente Hilversum. De cijfers in Hilversum zijn vergeleken met de cijfers in Amstelveen, Delft, Dordrecht, Gouda, Leidschendam-Voorburg, Maastricht, Schiedam en Vlaardingen.

Bron: Mulier Instituut, Database SportAanbod (DSA), 2021; KNVB via NOC*NSF, 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

De voetbalvelden in de gemeente Hilversum liggen verspreid over vier sportparken. In totaal zijn er acht voetbalverenigingen actief in Hilversum. Een aantal verengingen is gehuisvest op hetzelfde sportpark. In de meeste gevallen hebben de desbetreffende verenigingen wel 'eigen' velden waarvan zij exclusief gebruik maken. Alleen HC & FC Victoria en VV OSO delen een veld op sportpark 'Loosdrecht – Victoria'.

De voetbalverenigingen hadden in 2021 in totaal 242 teams ingeschreven bij een zaterdag- of zondagcompetitie van de KNVB. Alleen Olympia '25 heeft teams die op zondag spelen (vijf). Alle andere teams spelen hun wedstrijden op zaterdag.

In tabel 4.9 wordt kort per vereniging weergegeven in hoeverre in 2021 sprake is van een overschot of tekort aan wedstrijdvelden, waarbij is uitgegaan van de huidige verdeling van de velden op de sportparken over de verenigingen en de huidige verdeling van de teams over het weekend. Bij drie voetbalverenigingen worden knelpunten geconstateerd.

Tabel 4.9 Uitkomsten vraag-aanbodanalyses wedstrijd- en trainingsvelden voetbalverenigingen gemeente Hilversum in 2021

			Aanbod		Resultaat	
Wijk	**Sportpark**	**Vereniging**	Natuurgras	Kunstgras	Wedstrijd	Training
Zuidwest	Loosdrecht – Victoria	HC & FC Victoria en VV OSO[A]	2	[B]3,5	-2,5	-0,5
Zuidwest	Berestein – 't Gooi	SC 't Gooi	3	1	-	-1,0
Zuidwest	Berestein – Altius	VV Altius	3	1	-	-0,5
Zuidwest	Loosdrecht – BZC	BZC'13	2	-	-	-
Noordoost	Crailoo	FC Hilversum	2	-	-	-
Oost	Anna's Hoeve	HSV Wasmeer	4	1	-	-
Zuidwest	Berestein – Olympia	SV Olympia	2	1	-	+0,5

A) VV OSO maakt medegebruik van een van de natuurgrasvelden van HC & HC Victoria.

B) Het halve veld is een kunstgraspupillenveld.

Bron: Mulier Instituut, 2021.

Scenario: optimale verdeling zaterdag-zondagbehoefte

De onevenredige verdeling van de teams van de Hilversumse voetbalverenigingen over het weekend legt een grote druk op de voetbalvelden op zaterdag. Bij een gelijkere verdeling van de teams, en daarmee van de behoefte aan wedstrijdvelden, zijn minder voetbalvelden voor wedstrijden nodig. In de theoretische situatie dat de wedstrijden evenredig worden verdeeld over het weekend, hebben alle voetbalverenigingen in de gemeente Hilversum voldoende velden tot hun beschikking om de wedstrijden en trainingen te kunnen laten plaatsvinden (tabel 4.10).

Tabel 4.10 Uitkomsten vraag-aanbodanalyses wedstrijd- en trainingsvelden voetbalverenigingen gemeente Hilversum in 2021 in scenario van evenredige verdeling wedstrijdveldbehoefte over het weekend

			Aanbod		Resultaat	
Wijk	**Sportpark**	**Vereniging**	Natuurgras	Kunstgras	Wedstrijd	Training
Zuidwest	Loosdrecht – BZC	BZC'13	2	-	-	-
Zuidwest	Loosdrecht – Victoria	HC & FC Victoria en VV OSO[A]	2	[B]3,5	-	-
Noordoost	Crailoo	FC Hilversum	2	-	-	-
Zuidwest	Berestein – Olympia	SV Olympia	2	1	-	+0,5
Zuidwest	Berestein – 't Gooi	SC 't Gooi	3	1	-	+1,0
Zuidwest	Berestein – Altius	VV Altius	3	1	-	+1,5
Oost	Anna's Hoeve	HSV Wasmeer	4	1	-	+2,0

A) VV OSO maakt medegebruik van een van de natuurgrasvelden van HC & HC Victoria.

B) Het halve veld is een kunstgraspupillenveld.

Bron: Mulier Instituut, 2021.

Scenario: gedeeld gebruik voetbalvelden sportparken Berestein en Loosdrecht, met huidige zaterdag-zondagverdeling

BZC'13, HC & FC Victoria en VV OSO zijn gehuisvest op sportpark Loosdrecht, en SC 't Gooi en VV Altius op sportpark Berestein. Met uitzondering van VV OSO hebben deze voetbalverenigingen 'eigen' velden tot hun beschikking. Deze constructie leidt onder de streep tot een hogere behoefte aan voetbalvelden, omdat eventuele (beperkte) overcapaciteit niet kan worden benut door de andere voetbalverenigingen.

In de theoretische situatie dat de voetbalverenigingen op hetzelfde sportpark gebruikmaken van dezelfde velden, bieden de voetbalvelden op sportpark Loosdrecht alsnog te weinig capaciteit voor de behoefte van

de voetbalverenigingen. Op sportpark Berestein is in dit scenario wel voldoende capaciteit beschikbaar om aan de gezamenlijke behoefte van de voetbalverenigingen te voldoen (tabel 4.11).

Eventuele verdere vormen van samenwerking, zoals gedeelde teams, kunnen leiden tot een lagere behoefte.

Tabel 4.11 Uitkomsten vraag-aanbodanalyses wedstrijd- en trainingsvelden voetbalverenigingen gemeente Hilversum in 2021 in scenario van gedeeld gebruik voetbalvelden

			Aanbod		Resultaat	
Wijk	**Sportpark**	**Vereniging**	Natuurgras	Kunstgras	Wedstrijd	Training
Zuidwest	Loosdrecht	BZC'13, HC & FC Victoria en VV OSO	4	[A] 3,5	-1,5	-1,0
Zuidwest	Berestein	SC 't Gooi, SV Olympia en VV Altius	8	3	-	+0,5

A) Het halve veld is een kunstgraspupillenveld.

Bron: Mulier Instituut, 2021.

Op de volgende pagina's zijn de tabellen opgenomen die aan de conclusies in voorgaande paragrafen ten grondslag liggen.

Toekomst

De verwachte bevolkingsontwikkeling leidt tot een toename in de behoefte aan voetbalvelden, zowel aan wedstrijdvelden (tabel 4.12) als trainingsvelden (tabel 4.14). Als de recente toename in voetbaldeelname doorzet, neemt deze behoefte sneller toe (tabel 4.13; tabel 4.15). Hierbij is uitgegaan van de huidige configuratie van de verenigingen en velden.

Tabel 4.12 Behoefte wedstrijdvelden voetbalverenigingen gemeente Hilversum in 2021, 2030 en 2040 o.b.v. bevolkingsprognoses en een stabiele sportdeelname (in aantallen)

			Behoefte								
			2021			2030			2040		
Wijk	**Sportpark**	**Vereniging**	Zat.	Zon.	Wknd	Zat.	Zon.	Wknd	Zat.	Zon.	Wknd
Zuidwest	Berestein	SC 't Gooi	4 (3,6)	– –	2 (1,9)	4 (3,8)	– –	3 (2,1)	5 (4,2)	– –	3 (2,2)
		SV Olympia	2 (1,9)	1 (0,9)	2 (1,5)	3 (2,1)	1 (0,9)	2 (1,5)	3 (2,2)	1 (1,0)	2 (1,6)
		VV Altius	4 (3,2)	– –	2 (1,7)	4 (3,4)	– –	2 (1,8)	4 (3,7)	– –	2 (2,0)
		Subtotaal Berestein (som van verenigingen)	*9 (8,7)*	*1 (0,9)*	*6 (5,1)*	*10 (9,3)*	*1 (0,9)*	*6 (5,4)*	*11 (10,1)*	*1 (1,0)*	*6 (5,8)*
	Loosdrecht	BZC'13	1 (0,8)	– –	1 (0,5)	1 (0,9)	– –	1 (0,5)	1 (1,0)	– –	1 (0,5)
		HC & FC Victoria	8 (7,6)	– –	5 (4,1)	9 (8,3)	– –	5 (4,4)	9 (9,0)	– –	5 (4,8)
		VV OSO	1 (0,3)	– –	1 (0,2)	1 (0,3)	– –	1 (0,2)	1 (0,3)	– –	1 (0,2)
		Subtotaal Loosdrecht (som van verenigingen)	*9 (8,7)*	*- -*	*5 (4,8)*	*10 (9,5)*	*- -*	*6 (5,1)*	*11 (10,3)*	*- -*	*6 (5,5)*
	Subtotaal Zuidwest (som van sportparken)		*18 -*	*1 -*	*11 -*	*20 -*	*1 -*	*12 -*	*22 -*	*1 -*	*12 -*
Noordoost	Crailoo	FC Hilversum	1 (0,8)	– –	1 (0,4)	1 (0,8)	– –	1 (0,4)	1 (0,8)	– –	1 (0,4)
Oost	Anna's Hoeve	HSV Wasmeer	4 (3,7)	– –	2 (2,0)	4 (4,0)	– –	3 (2,1)	5 (4,3)	– –	3 (2,3)
Gemeente Hilversum (som van wijken)			***23 –***	***1 –***	***14 –***	***25 –***	***1 –***	***16 –***	***28 –***	***1 –***	***16 –***

A) Het halve veld is een kunstgraspupillenveld.

B) HC & FC Victoria is hoofdhuurder van de voetbalvelden op sportpark Loosdrecht. VV OSO maakt medegebruik van een van de twee natuurgrasvoetbalvelden op het sportpark.

Bron: Mulier Instituut, 2021.

Tabel 4.13 Behoefte wedstrijdvelden voetbalverenigingen gemeente Hilversum in 2021, 2030 en 2040 o.b.v. bevolkingsprognoses en de lokale trend in voetbaldeelname (in aantallen)

			Behoefte								
			2021			2030			2040		
Wijk	**Sportpark**	**Vereniging**	Zat.	Zon.	Wknd	Zat.	Zon.	Wknd	Zat.	Zon.	Wknd
Zuidwest	Berestein	SC 't Gooi	4 (3,6)	– –	2 (1,9)	4 (4,3)	– –	3 (2,2)	5 (4,9)	– –	3 (2,6)
		SV Olympia	2 (1,9)	1 (0,9)	2 (1,5)	3 (2,2)	2 (1,1)	2 (1,7)	3 (2,6)	2 (1,2)	2 (1,9)
		VV Altius	4 (3,2)	– –	2 (1,7)	4 (3,8)	– –	3 (2,1)	5 (4,3)	– –	3 (2,3)
		Subtotaal Berestein (som van verenigingen)	*9 (8,7)*	*1 (0,9)*	*6 (5,1)*	*11 (10,3)*	*2 (1,1)*	*6 (6,0)*	*12 (11,8)*	*2 (1,0)*	*7 (6,8)*
	Loosdrecht	BZC'13	1 (0,8)	– –	1 (0,5)	2 (1,1)	– –	1 (0,5)	2 (1,1)	– –	1 (0,6)
		HC & FC Victoria	8 (7,6)	– –	5 (4,1)	10 (9,1)	– –	5 (4,8)	11 (10,3)	– –	6 (5,5)
		VV OSO	1 (0,3)	– –	1 (0,2)	1 (0,4)	– –	1 (0,2)	1 (0,4)	– –	1 (0,2)
		Subtotaal Loosdrecht (som van verenigingen)	*9 (8,7)*	*- -*	*5 (4,8)*	*11 (10,6)*	*- -*	*6 (5,5)*	*12 (11,8)*	*- -*	*7 (6,3)*
	Subtotaal Zuidwest (som van sportparken)		*18 -*	*1 -*	*11 -*	*22 -*	*2 -*	*12 -*	*24 -*	*2 -*	*14 -*
Noordoost	Crailoo	FC Hilversum	1 (0,8)	– –	1 (0,4)	1 (0,9)	– –	1 (0,5)	2 (1,1)	– –	1 (0,6)
Oost	Anna's Hoeve	HSV Wasmeer	4 (3,7)	– –	2 (2,0)	5 (4,4)	– –	3 (2,4)	6 (5,1)	– –	3 (2,7)
Gemeente Hilversum (som van wijken)			***23 –***	***1 –***	***14 –***	***28 –***	***2 –***	***16 –***	***32 –***	***2 –***	***18 –***

A) Het halve veld is een kunstgraspupillenveld.

B) HC & FC Victoria is hoofdhuurder van de voetbalvelden op sportpark Loosdrecht. VV OSO maakt medegebruik van een van de twee natuurgrasvoetbalvelden op het sportpark.

Bron: Mulier Instituut, 2021.

Tabel 4.14 Behoefte trainingsvelden voetbalverenigingen gemeente Hilversum in 2021, 2030 en 2040 o.b.v. bevolkingsprognoses en een stabiele sportdeelname (in aantallen)

			Behoefte		
Wijk	**Sportpark**	**Vereniging**	2021	2030	2040
Zuidwest	Berestein	SC 't Gooi	2,0 (1,8)	2,0 (1,9)	2,0 (2,1)
		SV Olympia	1,5 (1,3)	1,5 (1,5)	1,5 (1,6)
		VV Altius	1,5 (1,6)	1,5 (1,7)	2,0 (1,8)
		Subtotaal Berestein (som van verenigingen)	*4,5 (4,7)*	*5,0 (5,1)*	*5,5 (5,5)*
	Loosdrecht	BZC'13	1,0 (0,4)	1,0 (0,5)	1,0 (0,5)
		HC & FC Victoria	4,0 (3,8)	4,5 (4,1)	4,5 (4,5)
		VV OSO	1,0 (0,2)	1,0 (0,2)	1,0 (0,2)
		Subtotaal Loosdrecht (som van verenigingen)	*4,5 (4,4)*	*5,0 (4,8)*	*5,0 (5,2)*
	Subtotaal Zuidwest (som van sportparken)		*9,0 -*	*10,0 -*	*10,5 -*
Noordoost	Crailoo	FC Hilversum	1,0 (0,4)	1,0 (0,4)	1,0 (0,4)
Oost	Anna's Hoeve	HSV Wasmeer	2,0 (1,9)	2,0 (2,0)	2,0 (2,2)
Gemeente Hilversum (som van wijken)			**12,0 -**	**13,0 -**	**13,5 -**

Bron: Mulier Instituut, 2021.

Tabel 4.15 Behoefte trainingsvelden voetbalverenigingen gemeente Hilversum in 2021, 2030 en 2040 o.b.v. bevolkingsprognoses en de lokale trend in voetbaldeelname (in aantallen)

			Behoefte		
Wijk	**Sportpark**	**Vereniging**	2021	2030	2040
Zuidwest	Berestein	SC 't Gooi	2,0 (1,8)	2,0 (2,1)	2,5 (2,4)
		SV Olympia	1,5 (1,3)	1,5 (1,6)	2,0 (1,9)
		VV Altius	1,5 (1,6)	2,0 (1,9)	2,0 (2,2)
		Subtotaal Berestein (som van verenigingen)	*4,5 (4,7)*	*5,5 (5,6)*	*6,5 (6,5)*
	Loosdrecht	BZC'13	1,0 (0,4)	1,0 (0,5)	1,0 (0,6)
		HC & FC Victoria	4,0 (3,8)	4,5 (4,5)	5,0 (5,1)
		VV OSO	1,0 (0,2)	1,0 (0,2)	1,0 (0,2)
		Subtotaal Loosdrecht (som van verenigingen)	*4,5 (4,4)*	*5,0 (5,2)*	*6,0 (5,9)*
	Subtotaal Zuidwest (som van sportparken)		*9,0 -*	*10,5 -*	*12,5 -*
Noordoost	Crailoo	FC Hilversum	1,0 (0,4)	1,0 (0,5)	1,0 (0,5)
Oost	Anna's Hoeve	HSV Wasmeer	2,0 (1,9)	2,0 (2,2)	2,5 (2,5)
Gemeente Hilversum (som van wijken)			**12,0 -**	**13,5 -**	**16,0 -**

Bron: Mulier Instituut, 2021.

Verenigingen aan het woord

Sportpark Berestein

Op sportpark Berestein liggen voetbalvelden die worden gebruikt door SC 't Gooi, VV Altius en SV Olympia. De velden die SC 't Gooi gebruikt, worden naast de activiteiten van de voetbalvereniging gebruikt door onder andere een naschoolse opvang. SC 't Gooi geeft aan dat het huidige aantal velden niet voldoende is voor haar trainingen op maandag- en woensdagavond en voor de wedstrijden op zaterdag. Op dit moment worden de trainingen en wedstrijden eerder op de dag gestart om alle teams te laten spelen. In de toekomst verwacht de vereniging een groei van het aantal aanmeldingen van jeugdleden. De vereniging verwacht dat zij met de huidige velden dan gedwongen wordt een wachtlijst te hanteren.

VV Altius is tevreden met het huidige veldaanbod, maar minder met de kwaliteit van de velden. De velden worden ook gebruikt door onder andere het onderwijs (veelal mbo). De vereniging verwacht dat in de toekomst meer partijen gebruik willen maken van de velden, waardoor de kwaliteit van de grasvelden nog verder zal teruglopen. De vereniging geeft aan dat een extra kunstgrasveld een oplossing kan bieden.

De velden waarover SV Olympia kan beschikken, bieden de vereniging volgens haar voldoende capaciteit voor de huidige activiteiten. Naast de activiteiten van de voetbalvereniging worden de velden gebruikt door organisaties die bewegingsactiviteiten voor ouderen organiseren. De vereniging is niet tevreden over de kwaliteit van de grasvelden, en door deze slechte kwaliteit kunnen de natuurgrasvelden minder vaak bespeeld worden. SV Olympia wil graag groeien en meer activiteiten aanbieden voor een bredere doelgroep, waaronder ouderen. Door een natuurgrasveld om te zetten in een kunstgrasveld zou de huidige ruimte beter benut kunnen worden.

Sportpark Loosdrecht

Op sportpark Loosdrecht liggen voetbalvelden die onder andere gebruikt worden door HC & FC Victoria, VV OSO en BZC'13. HC & FC Victoria heeft de beschikking over de meeste voetbalvelden. De vereniging verhuurt haar velden onder aan VV OSO en een cricketvereniging. De vereniging ervaart een capaciteitstekort en hanteert daarom een ledenstop. Er vindt overleg plaats met VV OSO en BZC'13 over een herverdeling van de velden op het sportpark. In de toekomst wil HC & FC Victoria verder groeien en het aanbod van vrouwen- en meisjesvoetbal uitbreiden. De vereniging ziet daarvoor graag meer kunstgrasvelden op het sportpark komen. Daarnaast ziet de vereniging mogelijkheden om een cricketveld te realiseren, waardoor een van de huidige velden exclusief voor de voetbalvereniging beschikbaar zou komen.

VV OSO huurt één veld van HC & FC Victoria en dit is voldoende voor de activiteiten van de vereniging. Door de samenwerking met HC & FC Victoria en de groei van deze vereniging komt er steeds minder ruimte vrij voor VV OSO. De wedstrijden van VV OSO worden laat op de zaterdag gepland en dit ervaart de verenging als minder prettig.

BZC'13 ervaart op dit moment geen capaciteitstekort. In de winter is de capaciteit wel een uitdaging, omdat er maar één veld met verlichting is. Daarnaast wordt de druk vanuit HC & FC Victoria ook steeds groter om velden te huren. HC & FC Victoria maakt op dit moment gebruik van velden van BZC'13 om de jeugd te laten spelen. BZC'13 is op dit moment in overleg met HC & FC Victoria over het (verder) inleveren van trainingstijden door de groei van deze vereniging. Dit overleg wordt nu als een goede samenwerking ervaren, maar BZC'13 verwacht dat de groei van HC & FC Victoria in toekomst zal leiden tot uitdagingen.

Sportpark Anna's Hoeve

HSV Wasmeer maakt gebruik van de voetbalvelden op het sportpark Anna's Hoeve. De velden worden naast de activiteiten van de voetbalvereniging gebruikt door scholen (basisonderwijs en voortgezet onderwijs). Het aantal velden is volgens de vereniging voldoende. In de toekomst verwacht de vereniging dat zij zal

groeien en dat ook de scholen vaker actief zullen zijn op de velden. Om deze groei te faciliteren is volgens de vereniging een extra kunstgrasveld nodig.

Sportpark Crailoo

FC Hilversum maakt gebruik van de voetbalvelden op sportpark Crailoo. Deze vereniging heeft geen toelichting gegeven op haar gebruik van de velden.

Verenigingsavond

Een deel van de Hilversumse voetbalverenigingen erkent dat het tekort aan voetbalvelden deels kan worden opgelost door een betere verdeling van de teams over het weekend. Vanwege het beperkte aantal teams (verenigingen) in de regio dat op zondag speelt, zouden leden dan echter op competitiedagen ver moeten reizen, waardoor dit minder aantrekkelijk wordt.

Voor een goed bezette zondagcompetitie zijn zowel grote als kleine verenigingen nodig. Verenigingen met relatief weinig leden hebben echter meer moeite om voldoende vrijwilligers te vinden om op twee competitiedagen bijvoorbeeld achter de bar te staan. Deze verenigingen clusteren daarom liever hun activiteiten op één dag. Een evenrediger bezetting van de voetbalvelden zou een gedeelde verantwoordelijkheid moeten zijn, omdat de invloed van een enkele vereniging zeer beperkt is. De KNVB zou hier volgens de verenigingen ook een (leidende) rol in moeten spelen.

De Hilversumse voetbalverenigingen beschikken graag over meer kunstgras op de sportparken. Kunstgras is in de ogen van de verenigingen noodzakelijk. Enerzijds om multifunctioneel gebruik te faciliteren, dat nu een te grote belasting op het natuurgras vormt, en anderzijds om de capaciteit voor de voetballers te vergroten.

4.4 Overige sporten

Atletiek

De gemeente Hilversum beschikt over één atletiekaccommodatie. Deze is onderdeel van het Arenapark. De atletiekaccommodatie bestaat uit een kunststoffen zesbaansrondbaan van 400 meter met coating (inclusief sprintbanen en waterbak voor steeple chase) en een middenterrein ingericht voor het beoefenen van alle gangbare spring- en werpdisciplines. Atletiekvereniging Gooise Atletiek Club heeft haar thuisbasis op de accommodatie.

Gooise Atletiek Club telde in 2021 circa 1.575 leden. Bij een stabiele sportdeelname leidt de verwachte bevolkingsgroei tot een kleine toename van het aantal leden van de atletiekvereniging. Het aantal leden van de vereniging is tussen 2015 en 2021 echter afgenomen, ondanks een bevolkingstoename. Als deze ontwikkeling zich doorzet, neemt het aantal leden licht af (tabel 4.16).

Er is geen richtlijn beschikbaar waarmee de behoefte van een atletiekvereniging qua sportvoorzieningen op een atletiekaccommodatie kan worden bepaald.

Tabel 4.16 Aantal leden atletiekvereniging Gooise Atletiek Club in 2021, 2030 en 2040 (in aantallen)

Sportpark	Vereniging	2021	2030	2040
Verwachting gebaseerd op bevolkingsprognoses en stabiele sportdeelname				
Arena	Gooise Atletiek Club	1.575	1.675	1.775
Verwachting gebaseerd op bevolkingsprognoses en de lokale trend in atletiekdeelname				
Arena	Gooise Atletiek Club	1.575	1.500	1.425

Bron: Mulier Instituut, 2021.

Vereniging aan het woord

Gooise Atletiek Club is niet de enige gebruiker van de atletiekaccommodatie op het Arenapark. De accommodatie wordt ook gebruikt voor bewegingsonderwijs – zowel voor lessen van het middelbaar beroepsonderwijs als voor sportdagen van scholen -, door medewerkers en evenementen van Nike, dat haar hoofdkantoor op het sportpark heeft, en door de Triathlon Vereniging Hilversum (TVH). TVH telt in 2021 circa 100 leden.

Gooise Atletiek Club geeft aan op dit moment niet over voldoende ruimte te beschikken om haar leden de gewenste activiteiten te kunnen aanbieden. De vereniging hanteert een ledenstop en een wachtlijst, met name voor de jeugdleden. De leden van de atletiekvereniging wonen niet allemaal in de gemeente Hilversum. De vereniging geeft aan een regiofunctie te hebben.

Door de geplande renovatie van de atletiekbaan en de komst van een sporthal met mogelijkheden voor atletiek verwacht de vereniging in de toekomst over meer capaciteit te beschikken om een verdere groei van de vereniging te kunnen accommoderen. De vereniging verwacht ook dat zij door de komst van de multifunctionele sporthal een nog sterkere regiofunctie zal krijgen.

Handbal

Op sportpark Anna's Hoeve liggen twee verharde handbalvelden. Deze velden worden gebruikt door HSV Wasmeer. In totaal had de vereniging in 2021 zes teams ingeschreven bij een weekendcompetitie van het Nederlands Handbal Verbond (NHV).

In tabel 4.17 worden de huidige en toekomstige veldbehoefte van HSV Wasmeer op basis van de richtlijn afgezet tegen het huidige aanbod. De twee verharde handbalvelden bieden de vereniging in de huidige situatie volgens de richtlijn ruim voldoende capaciteit. In theorie zou de vereniging ook uit de voeten kunnen met één veld.

Voor de potentiële nieuwe leden als gevolg van de verwachte bevolkingsgroei is eveneens voldoende ruimte beschikbaar.

Tabel 4.17 Vraag-aanbodanalyse velden handbalvereniging HSV Wasmeer in 2021, 2030 en 2040 (in aantallen)

			Behoefte		
Sportpark	**Vereniging**	**Aanbod**	2021	2030	2040
Verwachting gebaseerd op bevolkingsprognoses en stabiele sportdeelname					
Anna's Hoeve	HSV Wasmeer	2	1 (0,5)	1 (0,5)	1 (0,6)
Verwachting gebaseerd op bevolkingsprognoses en lokale trend in handbaldeelname					
Anna's Hoeve	HSV Wasmeer	2	1 (0,5)	1 (0,4)	1 (0,5)

Bron: Mulier Instituut, 2021.

Vereniging aan het woord

HSV Wasmeer is een vereniging die zowel handbal als voetbal aanbiedt op verschillende velden. Op dit moment ervaart de vereniging geen tekort aan handbalvelden.

Honk-/softbal

Op sportpark Loosdrecht liggen één honkbalveld en twee softbal-/jeugdhonkbalvelden. Deze velden worden gebruikt door ASC Hilversum Hurricanes. In totaal had de vereniging in 2021 vijftien teams ingeschreven bij een competitie van de Koninklijke Nederlandse Baseball en Softball Bond (KNBSB).

In tabel 4.18 worden de huidige en toekomstige veldbehoefte van ASC Hilversum Hurricanes op basis van de richtlijn afgezet tegen het huidige aanbod. De drie velden op sportpark Loosdrecht bieden de vereniging in de huidige situatie voldoende ruimte voor (jeugd)honkbal en softbal. Voor de potentiële nieuwe leden als gevolg van de verwachte bevolkingsgroei is eveneens voldoende ruimte beschikbaar voor (jeugd)honkbal en softbal. De honk-/softbaldeelname in de gemeente is tussen 2015 en 2021 echter toegenomen. Als deze toename doorzet, ontstaat mogelijk een capaciteitstekort voor softbal en jeugdhonkbal.

Tabel 4.18 Vraag-aanbodanalyse velden honk-/softbalvereniging ASC Hilversum Hurricanes in 2021, 2030 en 2040 (in aantallen)

				Behoefte		
Sportpark	**Vereniging**	**Type veld**	**Aanbod**	2021	2030	2040
Verwachting gebaseerd op bevolkingsprognoses en stabiele sportdeelname						
Loosdrecht	ASC Hilversum Hurricanes	Honkbalveld	1	1 (0,3)	1 (0,3)	1 (0,3)
		Softbal-/jeugdhonkbalveld	2	2 (1,5)	2 (1,6)	2 (1,8)
Verwachting gebaseerd op bevolkingsprognoses en lokale trend in honkbal-/softbaldeelname						
Loosdrecht	ASC Hilversum Hurricanes	Honkbalveld	1	1 (0,3)	1 (0,3)	1 (0,6)
		Softbal-/jeugdhonkbalveld	2	2 (1,4)	3 (2,1)	3 (2,8)

Bron: Mulier Instituut, 2021.

Vereniging aan het woord

De honk-/softbalvelden op sportpark Loosdrecht worden naast ASC Hilversum Hurricanes ook gebruikt door scholen in het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs.

De vereniging geeft aan over voldoende ruimte te beschikken voor al haar activiteiten.

Korfbal

De gemeente Hilversum telt twee korfbalverenigingen. De Corvers is gevestigd op sportpark Corverskuil en KV Hilversum op sportpark Crailoo. Beide verenigingen spelen op natuurgras. De Corvers is de grootste korfbalvereniging van de twee, met in 2021 zeven teams ingeschreven in een competitie van het Koninklijk Nederlands Korfbalverbond (KNVK). KV Hilversum had in 2021 één team (senioren) ingeschreven bij het KNVK.

Korfbal op natuurgras

Het uitgangspunt bij de behoeftebepaling voor korfbal op natuurgras is dat een vereniging voor het spelen van wedstrijden minimaal de beschikking moet hebben over een korfbalveldareaal waarop zij twee velden van 40 bij 20 meter uit kan zetten (met een obstakelvrije uitloop van 2 meter rondom de speelvelden). Omdat de bespeling van een korfbalveld zeer intensief is, met name rond de korven, moet rekening gehouden worden met de mogelijkheid de velden in zijwaartse richting te verplaatsen.

De Corvers en KV Hilversum hebben in 2021 volgens de richtlijn behoefte aan één natuurgrasspeelveld. Beiden verenigingen beschikken over een voldoende groot natuurgrasareaal om twee speelvelden uit te lijnen en deze gedurende het seizoen te verplaatsen (tabel 4.19).

De verwachte bevolkingsgroei leidt niet tot een dusdanig toename van het aantal leden van de korfbalverenigingen dat meer velden nodig zijn dan in de huidige situatie (tabel 4.19). De korfbaldeelname in de gemeente is onder jeugd tussen 2015 en 2021 echter toegenomen. Als deze trend zich doorzet, ontstaan mogelijk knelpunten bij De Corvers (tabel 4.19). Omdat KV Hilversum alleen een seniorenteam heeft, heeft deze trend bij de jeugd geen invloed op de behoefte. Als de vereniging in de toekomst een jeugdafdeling opricht, kan zij mogelijk een rol spelen in het voorzien van het potentieel aan nieuwe jonge korfballers.

Tabel 4.19 Vraag-aanbodanalyse velden korfbalverenigingen in 2021, 2030 en 2040 (in aantallen)

			Behoefte		
Sportpark	**Vereniging**	**Aanbod**	2021	2030	2040
	Verwachting gebaseerd op bevolkingsprognoses en stabiele sportdeelname				
Corverskuil	De Corvers	Natuurgrasareaal van 120x60 meter	1 (0,9)	1 (1,0)	2 (1,1)
Crailoo	KV Hilversum	Natuurgrasareaal van 80x40 meter	1 (0,1)	1 (0,2)	1 (0,2)
	Verwachting gebaseerd op bevolkingsprognoses en lokale trend in korfbaldeelname				
Corverskuil	De Corvers	Natuurgrasareaal van 120x60 meter	1 (0,9)	2 (1,6)	4 (3,2)
Crailoo	KV Hilversum	Natuurgrasareaal van 80x40 meter	1 (0,1)	1 (0,1)	1 (0,1)

Bron: Mulier Instituut, 2021.

Verenigingen aan het woord

De Corvers en KV Hilversum geven beide aan over voldoende ruimte te beschikken voor hun structurele activiteiten. De Corvers maakt gebruik van natuurgrasvelden op de golfbaan van de golfverenging. Door het medegebruik van de sportvelden is er voor de Corvers onvoldoende ruimte op sportpark Corverskuil voor extra (ad-hoc-)activiteiten. Daarnaast is het door het gezamenlijke gebruik niet mogelijk kunstgrasvelden aan te leggen en blijven de Corvers liever op natuurgrasvelden spelen. Beide verenigingen verwachten geen grote veranderingen in hun ruimtebehoefte.

Rugby

Op sportpark Berestein liggen twee natuurgrasvelden voor rugby. Deze velden worden gebruikt door Rugby Club Hilversum. In totaal had de vereniging in 2021 elf teams ingeschreven bij een competitie van Rugby Nederland.

In tabel 4.20 worden de huidige en toekomstige veldbehoefte van Rugby Club Hilversum op basis van de richtlijn afgezet tegen het huidige aanbod. De twee velden op sportpark Berestein bieden de vereniging in de huidige situatie volgens de richtlijn onvoldoende ruimte. Voor de potentiële nieuwe leden als gevolg van de verwachte bevolkingsgroei is eveneens onvoldoende ruimte beschikbaar. De rugbydeelname in de gemeente is tussen 2015 en 2021 licht afgenomen. Als deze afname doorzet, is het huidige veldaanbod voldoende in 2030 en 2040.

Tabel 4.20 Vraag-aanbodanalyse velden rugbyvereniging Rugby Club Hilversum in 2021, 2030 en 2040 (in aantallen)

			Behoefte		
Sportpark	**Vereniging**	**Aanbod**	2021	2030	2040
Verwachting gebaseerd op bevolkingsprognoses en stabiele sportdeelname					
Berestein	Rugby Club Hilversum	2	3 (2,2)	3 (2,3)	3 (2,5)
Verwachting gebaseerd op bevolkingsprognoses en lokale trend in rugbydeelname					
Berestein	Rugby Club Hilversum	2	3 (2,2)	2 (1,6)	2 (1,7)

Bron: Mulier Instituut, 2021.

Vereniging aan het woord

Rugby Club Hilversum biedt op sportpark Berestein naast trainingen en wedstrijden voor eigen leden ook rugbyclinics voor derden aan. De vereniging geeft aan op het moment voldoende ruimte te hebben voor haar activiteiten. De rugbyclub heeft de ambitie om te groeien in het aantal jeugdteams. Als dit wordt gerealiseerd, wordt de beschikbare ruimte krap, zowel qua velden als qua kleedkamers.

5. Samenvatting en beschouwing

In dit hoofdstuk zetten we de resultaten uit de voorgaande hoofdstukken bij elkaar en geven we een algemene beschouwing op hoe het in Hilversum is gesteld met de verhouding tussen het aanbod en de behoefte aan sportaccommodaties.

5.1 Samenvatting

Aanbod

In de gemeente Hilversum is relatief weinig ruimte aanwezig voor de beoefening van zaalsporten (tabel 5.1). Zowel het aantal sporthallen als het aantal sportzalen in de gemeente is lager dan diverse referentiecijfers. Dit geldt ook voor het aantal voetbalvelden. Bovendien zijn relatief veel Hilversumse voetbalvelden natuurgrasvelden (niet in tabel). Kunstgrasvelden kunnen intensiever worden belast dan natuurgrasvelden.

Een laag aanbod aan sportaccommodaties betekent niet dat er per definitie behoefte is aan meer sportaccommodaties in de gemeente of dat er geen mogelijkheden bestaan tot intensivering van het gebruik van het huidige aanbod.

Hoewel het aantal hockeyvelden en tennisbanen in de gemeente Hilversum in lijn is met wat landelijk en in referentiegemeenten wordt waargenomen, is het aanbod aan dit type sportvoorzieningen lager dan het gemiddelde in de regio (tabel 5.1).

Een (deel van de) verklaring voor het afwijkende aanbod in Hilversum ten opzichte van de regiogemeenten kan zijn dat Hilversum de enige grootstedelijke gemeente in de VSG-regio Gooi en Vechtstreek is. In Hilversum zijn daarmee andersoortige sportvoorzieningen aanwezig, onder andere voor atletiek, handbal (outdoor), honk- en softbal, korfbal (outdoor) en rugby. Dit zijn typen sportvoorzieningen die niet in elke gemeente aanwezig zijn en waarvan sommige daardoor een regiofunctie hebben. Hiermee is de diversiteit van het aanbod in Hilversum groter dan in de regiogemeenten en spreiden de sporters zich ook uit over een groter aantal sporttakken.

Tabel 5.1 Benchmark aanbod diverse type sportvoorzieningen gemeente Hilversum in 2021 (in aantallen per 25.000 inwoners)

	Sporthallen	Sportzalen	Hockeyvelden	Tennisbanen	Voetbalvelden
Gemeente Hilversum	0,8	0,5	2,5	16,4	6,9
Gooi en Vechtstreek	1,6	0,7	3,0	20,0	7,9
Referentiegemeenten	1,8	1,1	2,3	14,9	7,3
Nederland	2,3	1,1	1,3	17,4	10,8

Gebruik

Binnensport

Het sportgebruik van de Hilversumse sporthallen is vergelijkbaar met referentiecijfers. In de sportzalen in de gemeente wordt gemiddeld minder gesport dan in een gemiddelde sportzaal in Nederland (tabel 5.2). Bezettingsanalyses tonen aan dat het gebruik van de sporthallen en sportzalen gedurende de wintermaanden, wanneer ‘veldsporten’ naast de ‘zaalsporten’ ook gebruik (willen) maken van de binnensportaccommodaties, tegen de organisatorische grens aanzitten. Buiten deze periode zijn er mogelijkheden om het gebruik te intensiveren.

Hockey en tennis
De druk op de hockeyvelden in de gemeente Hilversum is hoger dan landelijk en in referentiegemeenten. In de regio is de gemiddelde hockeyvelddruk echter beduidend hoger. Het gemiddelde aantal leden per tennisbaan in Hilversum is eveneens lager dan het gemiddelde in de regio, maar ook lager dan het landelijke gemiddelde (tabel 5.2).

Voetbal
De Hilversumse voetbalvelden worden gemiddeld relatief intensief belast. Het gemiddelde aantal leden is hoger dan de diverse referentiecijfers (tabel 5.2). Dit is opvallend vanwege het beperkte aantal kunstgrasvelden in de gemeente. Kunstgrasvelden kunnen intensiever worden belast dan natuurgrasvelden.

Tabel 5.2 Benchmark gebruik diverse typen sportvoorzieningen gemeente Hilversum

	Sporthallen *Jaargebruik (sport, in uren)*	**Sportzalen** *Jaargebruik (sport, in uren)*	**Hockeyvelden** *Velddruk (in leden per veld)*	**Tennisbanen** *Baandruk (in leden per baan)*	**Voetbalvelden** *Velddruk (in leden per veld)*
Gemeente Hilversum	1.104	882	272	16,4	193
Gooi en Vechtstreek	n.b.	n.b.	348	20,0	182
Referentiegemeenten	1.092	1.079	189	14,9	169
Nederland	1.124	935	266	17,4	155

De sporthallen en sportzalen in Hilversum worden behalve door sportverenigingen ook veelvuldig gebruikt door het bewegingsonderwijs (gemiddeld 1.108 uur op jaarbasis). Dit gebruik is meer dan in referentiegemeenten wordt waargenomen en is dusdanig dat in de namiddag (tijdens schooltijd) geen ruimte beschikbaar is voor (het beperkte aantal) sportverenigingen die dan aanbod willen verzorgen.

De tennisbanen en sportvelden worden naast door de leden van de verenigingen ook gebruikt door andere partijen, waaronder scholen. Dit leidt niet tot organisatorische knelpunten voor de verenigingen. Wel geven verenigingen aan dat het gebruik van deze partijen in sommige gevallen dusdanig is dat de grasvelden worden overbelast.

Behoefte
De behoefte van de Hilversumse sportverenigingen is bepaald door algemene richtlijnen toe te passen. Deze 'normatieve' behoefte geeft een beeld van hoeveel ruimte verenigingen nodig hebben om standaardactiviteiten (wedstrijden en trainingen) te kunnen aanbieden (tabel 5.3). De waarde van deze benadering is dat elke vereniging op dezelfde manier wordt benaderd. Deze behoefte kan afwijken van de behoefte in de ogen van de verenigingen zelf. Hieronder wordt per type sportvoorziening dit spanningsveld behandeld.

Tabel 5.3 Gemeentebrede normatieve vraag-aanbodanalyse diverse typen sportvoorzieningen gemeente Hilversum, 2021

Type sportvoorziening	**Aanbod**	**Behoefte**
Sporthallen	3	5-9
Hockeyvelden	9	11
Tennisbanen	60	55-70
Voetbalvelden		
Training	11,5	12,0
Wedstrijd	21,5	23,0

Zaalsport
In de gemeente Hilversum is een normatief tekort aan sporthallen. Uit bezettingsanalyses volgt dat het tekort zich lijkt te beperken tot de winterperiode. Verenigingen die het hele seizoen gebruikmaken van de sporthallen (bv. basketbal en volleybal) ervaren echter ook een tekort en hanteren in sommige gevallen een ledenstop/wachtlijst. Hierbij lijkt naast een capaciteitsprobleem ook een organisatorisch probleem te bestaan. Verenigingen zijn niet goed op de hoogte van de mogelijkheden om meer ruimte af te nemen. Hoewel het gevoel van een gedeelde verantwoordelijkheid voor een goede bezetting bij verenigingen bestaat, is de huidige structuur niet ingericht om die gezamenlijk te bereiken.

Hockey
De hockeyvelden waarover de Hilversumse hockeyverenigingen beschikken, bieden volgens de richtlijn onvoldoende capaciteit voor het huidige aantal leden. Beide verenigingen geven echter aan zich te kunnen redden met de velden door (in de toekomst) de teams evenrediger te verdelen over het weekend.

Tennis
De Hilversumse tennisverenigingen beschikken allemaal over ten minste het minimaal benodigde aantal tennisbanen volgens de richtlijn. Dit houdt in dat bij verenigingen met veel actieve leden of een hoge competitiedeelname de druk op de tennisbanen (te) hoog is. Enkele tennisverenigingen in de gemeente hanteren als gevolg een wachtlijst voor trainingen.

Voetbal
Bij drie voetbalverenigingen in de gemeente Hilversum worden normatieve knelpunten geconstateerd. Twee van hen geven echter aan dat het aantal velden in theorie voldoende capaciteit biedt, maar dat eerder moet worden begonnen met trainingen en wedstrijden. In totaal geven drie verenigingen aan dat de velden te intensief belast moeten worden en dat de kwaliteit van de natuurgrasvelden ondermaats is.

Het (normatieve) tekort aan voetbalvelden is het meest nijpend bij HC & FC Victoria. Zij beschikt volgens de richtlijn over te weinig wedstrijd- en trainingsvelden voor het huidige aantal leden en hanteert een wachtlijst.

Overige buitensporten
Er is geen richtlijn beschikbaar waarmee de behoefte van een atletiekvereniging qua sportvoorzieningen op een atletiekaccommodatie kan worden bepaald. De Hilversumse atletiekvereniging hanteert een wachtlijst. De knelpunten op de atletiekaccommodaties worden in het Masterplan Arenapark 2.0 aangepakt.

De Hilversumse handbal-, honk-/softbal- en korfbalverenigingen beschikken over ruim voldoende outdoor ruimte voor hun activiteiten. De rugbyvereniging heeft een normatief tekort aan velden, maar geeft aan dat het huidige aantal voldoende is. Groei van het aantal leden kan echter niet worden gefaciliteerd.

Toekomst
Naar verwachting neemt de bevolkingsomvang van de gemeente Hilversum met circa 15.000 inwoners toe tot 2040. Met name het aantal inwoners in de leeftijdscategorie 65 jaar en ouder zal toenemen. Sporthallen en sportvelden worden met name gebruikt door de jeugd. Het aantal inwoners van Hilversum jonger dan 20 jaar ligt in 2040 circa 4.000 hoger dan nu.

De sportdeelname onder de Hilversumse bevolking is de afgelopen jaren toegenomen. Het sporten gebeurde echter in toenemende mate buiten de verenigingen om. Het aantal leden van de buitensportverenigingen is de afgelopen jaren stabiel, ondanks een bevolkingsgroei. De ontwikkeling bij de zaalsport is minder goed inzichtelijk, maar daar lijkt eerder sprake van afname dan van toename.

De ontwikkeling in de behoefte aan sportaccommodaties is afhankelijk van veel variabelen. Als wordt uitgegaan van een stabiele sportdeelname in de gemeente, leidt de geprognotiseerde bevolkingsgroei tot een extra behoefte aan één sporthal, twee hockeyvelden, acht tennisbanen en vijf voetbalvelden. Er zijn echter ook mogelijkheden om het gebruik van de bestaande sportaccommodaties te intensiveren, waardoor (een deel van) de behoefte als gevolg van de bevolkingsgroei door de bestaande accommodaties gefaciliteerd kan worden.

5.2 Beschouwing

In de gemeente Hilversum is sprake van een divers aanbod aan sportaccommodaties voor de (georganiseerde) sport. Het aanbod sluit niet in alle gevallen aan op de (ervaren en/of normatieve) behoefte.

Er is voldoende bestaansrecht voor een extra sporthal in de gemeente. Deze is al opgenomen in de planvorming voor het Arenapark. Naast uitbreiding van het aanbod verdient het aanbeveling om kritisch te kijken naar hoe het gebruik wordt ingeroosterd en welke mogelijkheden er zijn om het gebruik te optimaliseren. Er lijkt veel te winnen in de communicatie naar en tussen de sportverenigingen. Hierbij kan gedacht worden aan een structureel gebruiksoverleg of een zaalverdelingscommissie die voorafgaand aan het seizoen samenkomt. De mogelijke komst van een sporthal op het Arenapark kan daarnaast een goede aanleiding tot een herindeling van de verenigingen over de binnensportaccommodaties zijn. De huidige verdeling is historisch gegroeid, maar niet (meer) gericht op efficiënt gebruik.

Op de meeste Hilversumse sportparken is de verhouding tussen aanbod en behoefte goed op orde. Waar dit niet het geval is, zijn mogelijkheden om het gebruik van de huidige ruimte te intensiveren. Enerzijds door een betere verdeling van de behoefte, anderzijds door natuurgras om te zetten in kunstgras. Door bijvoorbeeld een natuurgrastrainingsveld om te zetten in een kunstgrasveld zal de vereniging over een extra wedstrijdveld beschikken. Het is aan te bevelen op korte termijn een nieuwe sport(accommodatie)nota op te stellen over hoe de gemeente haar sportaccommodaties wil inzetten en hoe zij sporten en bewegen wil faciliteren gezien de verwachte bevolkingsgroei.

Literatuurlijst

Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). *Kerncijfers wijken en buurten 2021*. Geraadpleegd op 1 november 2021, via https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85039NED/table?ts=1647960486081

Dienst Uitvoering Onderwijs (2021).

Gemeente Hilversum (2016a). *Nota Sport en bewegen 2016 t/m 2020*.

Gemeente Hilversum (2016b). *Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs gemeente Hilversum 2016*.

Gemeente Hilversum (2019). *Lokaal Sportakkoord Hilversum 2020 & 2021*.

Gemeente Hilversum (2020). *Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijs*.

Pulles, I., Van Eldert, P., & Van der Poel, H. (Reds.) (2021). *Monitor Sport en corona IV*. Mulier Instituut.

Hoekman, R. H. A. (2018). *Sport policy, sport facilities and sport participation*. Radboud Universiteit.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2018). *Nationaal Sportakkoord: sport verenigt Nederland*.

Primos (2020a). *Leerlingenprognose en ruimtebehoefte basisonderwijs 2019 Gemeente Hilversum*.

Primos (2020b). *Leerlingenprognose en ruimtebehoefte voortgezet onderwijs 2020 Gemeente Hilversum*.

Schadenberg, B., Wezenberg-Hoenderkamp, K., & Hoekman, R. H. A. (2020). *Binnensportaccommodaties in Nederland: aanbod, gebruik en planning van sporthallen, sportzalen en gymzalen*. Mulier Instituut.

Bijlage 1 – Aantal onderwijslocaties en leerlingen in de gemeente Hilversum

Tabel b1.1 Aantal onderwijslocaties en leerlingen onderwijslocaties in de gemeente Hilversum, naar wijk en onderwijstype, in 2020, 2030 en 2040 (in aantallen)

	Aantal	Aantal leerlingen		
Onderwijstype	**onderwijslocaties**	2020	2030	2040
Centrum				
Basisonderwijs	1	350	380	370
Voortgezet onderwijs	1	580	580	590
Zuidoost				
Basisonderwijs	8	2.070	2.170	2.180
Speciaal onderwijs (sbo & (v)so)	4	n.b.	n.b.	n.b.
Voortgezet onderwijs	5	3.380	3.850	3.900
Zuid				
Basisonderwijs	7	1.650	1.620	1.630
Voortgezet onderwijs	1	220	210	210
Zuidwest				
Basisonderwijs	2	330	320	330
Noordwest				
Basisonderwijs	4	810	830	820
Speciaal onderwijs (sbo & (v)so)	2	n.b.	n.b.	n.b.
Voortgezet onderwijs	3	3.820	3.230	3.280
Hilversumse Meent				
Basisonderwijs	2	320	330	340
Oost				
Basisonderwijs	5	1.170	1.290	1.260
Voortgezet onderwijs	1	130	100	100
Noordoost				
Basisonderwijs	8	1.240	1.380	1.360
Speciaal onderwijs (sbo & (v)so)	2	n.b.	n.b.	n.b.
Voortgezet onderwijs	1	480	470	490

Bron: Primos, 2020a, 2020b. Bewerking: Mulier Instituut.

Bijlage 2 – Gymzalen in de gemeente Hilversum

Tabel b2.1 Gymzalen in de gemeente Hilversum in 2021 (1/2)

Gymzaal	Eigenaar/exploitant	Opmerking
Centrum		
Aloysius College	Stichting Scholen Alberdingk Thijm	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Montessorischool Centrum	St. Hilversumse Montessorischolen	–
Zuidoost		
Alberdingk Thijm College	Stichting Scholen Alberdingk Thijm	Drie gymzalen; allemaal beschikbaar voor (georganiseerde) sport
C. Hummelingschool	Stichting Scholen Alberdingk Thijm	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
De Dubbeldekker	STIP Hilversum	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Fabritiusschool	STIP Hilversum	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Gooise Praktijkschool	Gooise Scholen Federatie	Twee gymzalen; beide beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Groot Goylant	Stichting Scholen Alberdingk Thijm	–
Hilversumse schoolvereniging	Hilversumse schoolvereniging	–
IPS Hilversum	STIP Hilversum	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Wilhelminaschool – G. van Amstelstraat	Stichting Proceon	–
Zuid		
De Savornin Lohmanschool	CVO 't Gooi	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Elckerlyc – van Hogendorplaan	STIP Hilversum	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Goudenregenschool	STIP Hilversum	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
L.W.J. van Hasseltschool	Stichting Proceon	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Violenschool – Violenstraat	STIP Hilversum	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Wilhelminaschool – Bavink	Stichting Proceon	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Zuidwest		
Goudenregenschool – Augustinushof	STIP Hilversum	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport

Tabel b2.1 Gymzalen in de gemeente Hilversum in 2021 (2/2)

Gymzaal	Eigenaar/exploitant	Opmerking
Noordwest		
A. Roland Holst College – Jonkerweg	Gooise Scholen Federatie	Twee gymzalen; beide beschikbaar voor (georganiseerde) sport
A. Roland Holst College – Schuttersweg	Gooise Scholen Federatie	–
Comenius College	CVO 't Gooi	Drie gymzalen; allemaal beschikbaar voor (georganiseerde) sport
De Klimopschool	Stichting Elan	–
De Wegwijzer	Cordeo Scholengroep	–
Gemeentelijk Gymnasium	Stichting Gemeentelijk Gymnasium	Twee gymzalen; beide beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Godelindeschool	Godelinde schoolvereniging	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Groen van Prinsterer	Vereniging Christelijk Instituut Groen van Prinstere	–
Mozarthof – Mozartlaan 29	Stichting Mozarthof	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Mozarthof – Mozartlaan 31	Stichting Mozarthof	
Vondelschool	STIP Hilversum	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Oost		
College de Opmaat	CVO 't Gooi	Twee gymzalen; beide beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Lorentzschool	STIP Hilversum	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Nassauschool	Stichting Proceon	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Noordoost		
Ayoub	Stichting NOOR	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Combinatieschool Noord	Gemeente Hilversum	–
De Wilge	Stichting Scholen Alberdingk Thijm	Beschikbaar voor (georganiseerde) sport
Het Mozaïek	Stichting Elan	–
Hilfertsheem College	CVO 't Gooi	Twee gymzalen
J.H. Donnerschool	Stichting Donnerschool	–
Sterrenschool	STIP Hilversum	–

Bijlage 3 – Teamaantallen buitensportverenigingen gemeente Hilversum

Tabel b3.1 Teamaantallen handbal- en korfbalverenigingen gemeente Hilversum, 2021

Sporttak	Sportvereniging	Senioren	A	B	C	D	E	F
Handbal	HSV Wasmeer	2	–	–	1	1	2	–
Hockey	't Spandersbosch	14	10	12	10	13	20	13
	Hilversumse MHC	13	13	13	12	12	20	11
Korfbal	De Corvers	1	2	2	1	1	–	–
	KV Hilversum	1	–	–	–	–	–	–

Bron: NHV, 2021; KNHB, 2021; KNKV, 2021).

Tabel b3.2 Teamaantallen ASC Hilversum Hurricanes, 2021

Sporttak	Leeftijdscategorie	Aantal
Honkbal	Senioren	1
	Junioren	1
	Aspiranten en pupillen	3
Softbal	Senioren	4
	Junioren, aspiranten en pupillen	3
Beeball	–	3

Bron: KNBSB, 2021.

Tabel b3.3 Teamaantallen Rugby Club Hilversum, 2021

Leeftijdscategorie	Aantal
Senioren	5
Colts	1
Junioren	1
Cubs	1
Mini's	1
Benjamins	1
Turven	1

Bron: Rugby Nederland, 2021.

Tabel b3.4 Teamaantallen voetbalverenigingen gemeente Hilversum, 2021

Vereniging	Senioren	O19	O17	O16	O15	O14	O13	O13	O12	O11	O10	O9	O8	O7
SC 't Gooi	8	1	4	–	2	2	2	–	3	5	2	5	3	–
SV Olympia	9	2	1	1	1	1	1	–	1	–	1	1	2	–
VV Altius	7	2	1	–	4	2	2	–	4	3	5	3	3	–
BZC'13	4	1	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
HC & FC Victoria	6	7	7	5	7	4	7	–	7	9	12	11	10	–
VV OSO	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
FC Hilversum	4	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
HSV Wasmeer	7	3	3	2	2	2	1	–	4	4	4	6	3	1

Bron: KNVB, 2021.

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl